

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Kanton Središnja Bosna
Ministarstvo financija

SMJERNICE EKONOMSKE I FISKALNE POLITIKE
KANTONA SREDIŠNJA BOSNA

ZA RAZDOBLJE 2019. - 2021. god.

Travnik, srpanj 2018. godine

Sadržaj

1. UVOD.....	3
2. STRATEŠKI CILJEVI EKONOMSKE I FISKALNE POLITIKE	4
3. MAKROEKONOMSKA KRETANJA U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU	11
3.1. Makroekonomska kretanja u BiH i međunarodnom okruženju.....	11
3.2. Makroekonomska kretanja u Federaciji BiH za razdoblje od 2011. - 2016. godine..	11
3.3. Makroekonomska kretanja u Kantonu Središnja Bosna za razdoblje od 2015. - 2016. godine.....	18
3.4. Pretpostavke društvenog i gospodarskog razvitka za razdoblje od 2018. – 2021. godine.....	25
3.5. Rizici ostvarenja pretpostavki	29
4. FISKALNI OKVIR U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU	31
4.1. Kretanje prihoda u srednjoročnom razdoblju.....	31
4.1.1. Struktura javnih prihoda u KSB za razdoblje od 2015. – 2018. godine.....	31
4.1.2. Struktura projekcije javnih prihoda za razdoblje od 2019. – 2021. godine.....	33
4.2. Konsolidirano Kanton i općine Kantona u razdoblju od 2019. – 2021. godine.....	34
5. DUG U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU	37
5.1. Stanje i projekcije duga u razdoblju od 2019. – 2021. godine.....	37
5.1.1. Stanje javnog duga KSB u razdoblju od 2015. - 2017. godine.....	37
5.1.2. Projekcija otplate i stanja duga Kantona Središnja Bosna u razdoblju od 2018. - 2021. godine.....	40

1. UVOD

Na temelju članka 17. Zakona o proračunima u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj: 102/13, 9/14, 13/14, 8/15, 91/15, 102/15, 104/16 i 5/18), Vlada Kantona na prijedlog Ministarstva financija donosi Smjernice ekonomske i fiskalne politike za trogodišnje razdoblje.

Smjernice ekonomske i fiskalne politike, kao i prethodnih godina, Ministarstvo je pripremio na temelju dostupnih informacija. Temeljni dokumenti koji opredjeljuju strateško usmjerenje ekonomske politike Vlade u narednom razdoblju predstavljaju Program rada Vlade KSB za 2018. godinu, Reformska agenda 2015. – 2018. koju su usvojile sve vlade u BiH, Strategija razvitka Kantona Središnja Bosna za razdoblje 2016. – 2020. godina, kao i strateški okvir koji uključuje razvojne dokumente poput Strategije EU 2020, Strategije razvoja Jugoistočne Evrope 2020., te sektorske strategije na nivou Kantona.

Smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2018. do 2020. godine predstavljaju fiskalni okvir za provedbu ekonomske politike u navedenom razdoblju, a ostvarenje ekonomskog rasta i stabilnog ekonomskog oporavka kao njenog cilja bit će u značajnoj mjeri uvjetovano dinamikom odlučne i ustrajne provedbe svih planiranih mjera. U tom kontekstu svrha ovog dokumenta je prvenstveno definirati smjer i ciljeve ekonomske politike, kao i visinu financijskih planova proračunskih korisnika s naglaskom na daljnje provođenje fiskalne konsolidacije koja neće narušiti temelje ekonomskog rasta.

U srednjoročnom razdoblju proračun u Kantonu Središnja Bosna opterećivat će veći iznosi sredstava za otplate zaduženja koji je potrebno uključiti prilikom pripreme i usvajanja proračuna, odnosno uključiti prilikom kreiranja mjera fiskalne konsolidacije u KSB. U takvim okolnostima potrebno je uskladiti rashode s realnim očekivanim prihodima. Vlada Kantona odlučna je u provedbi reformskih aktivnosti, te će u narednom srednjoročnom razdoblju poduzeti strukturne napore fiskalne konsolidacije, kako bi se održala makroekonomska stabilnost, te pospješio rast i konkurentnost. Uz odlučno provođenje reformi i rješavanje problema u gospodarstvu, ključno pitanje ekonomske politike je pored trenutne visoke stope nezaposlenosti, bolje korištenje postojećih resursa.

U razdoblju 2019. - 2021. godine, Vlada Kantona će utvrđene strateške ciljeve nastojati ostvariti putem usmjeravanja prioriteta ka intenzivnijem privrednom razvoju i strukturnim reformama neophodnim za ekonomski rast, uvećanje zaposlenosti i životnog standarda građana. S tim u vezi ovim dokumentom su određene osnovne politike djelovanja usmjerene na održivost javne potrošnje i povećanje konkurentnosti gospodarstva u ovom srednjoročnom razdoblju.

Kako bi se ostvarili navedeni ciljevi, nužno je osigurati izvore financiranja za provedbu istih te je u tu svrhu izražena veza između strateških ciljeva i proračunskih programa. Naime, strateškim planom definiraju se pravci djelovanja ministarstava i kantonalnih uprava, dok se proračunom definiraju programi, aktivnosti i projekti te osiguravaju sredstva potrebna za provedbu.

Promjene poreznih stopa se najčešće donose na nivou Federacije za sve kantone. Kanton Središnja Bosna kao niži nivo vlasti malo može izravno koristiti mjere fiskalne politike u poboljšanju ukupnog fiskalnog stanja Kantona. Kantoni su opterećeni sistemom obrazovanja, sistemom unutarnjih poslova i pravosuđa, jako malo imaju prostora za javne investicije. Potrebno je fiskalnu politiku Kantona pogledati u okviru realnog i mogućeg, odnosno u okviru izravnog i neizravnog utjecaja viših nivoa vlasti.

2. STRATEŠKI CILJEVI EKONOMSKE I FISKALNE POLITIKE

Sve države članice EU, kao i zemlje kandidati i potencijalni kandidati obavezale su se da će pripremom strateških dokumenata doprinijeti ka zajednički definiranim strateškim ciljevima Strategije Europa 2020 i Strategije Jugoistočna Europa 2020, te da će na toj osnovi pripremati operativne dokumente za implementaciju sredstava iz strukturnih ili IPA fondova¹.

Strateški okvir BiH je izrađen na osnovu revizije Strategije razvoja BiH i Strategije socijalne uključenosti BiH, koje su bile pripremljene za razdoblje 2010. – 2014. godine, pri tome uzimajući u obzir postojeće sektorske i entitetske strategije, a s namjerom da se ustanovi veza sa strategijama Europa 2020, Jugoistočna Europa 2020, dokumentom strategije zemlje za planiranje sredstava iz fondova IPA, te setom mjera definiranih Sporazumom za rast i zapošljavanje u Bosni i Hercegovini.

Uzeti su u obzir važeći strateški dokumenti usvojeni od strane Vijeća ministara BiH kao i obaveze prema Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju BiH i EU. Dokument je strukturiran po ugledu na Strategiju Europske Unije 2020 te Strategiju Jugoistočna Europa 2020² koju je usvojilo Vijeće ministara BiH. U obzir su uzeti i prioriteti koji proizlaze iz Strateškog dokumenta Europske komisije za BiH³, Nacionalnog programa ekonomskih reformi (NERP), preporuka Sporazuma za prosperitet i zapošljavanje u BiH i drugih međunarodnih organizacija i/ili istraživanja.

Identifikacijom razvojnih područja u okviru ciljeva koji su usvojeni za Strategiju Jugoistočne Europe 2020, i koji su međusobno povezani, utvrđeni su i ciljevi BiH:

- *Integrirani rast* kroz promociju regionalne trgovine i uzajamnog investiranja te razvoja nediskriminatorskih i transparentnih trgovinskih politika;
- *Pametni rast* predstavlja inovacije, digitalizaciju i mobilnost mladih ljudi, kao i opredjeljenje da budemo konkurentni na osnovu kvaliteta, a ne na osnovu cijene radne snage;
- *Održivi rast* se fokusira na balansiran regionalni razvoj i poboljšanu efikasnost i održivost upravljanja prirodnim resursima, kao podršku za povećanu samoodrživost ekonomije i društva i stvaranje poboljšanih uvjeta za lokalni razvoj i zapošljavanje;
- *Inkluzivni rast* je u funkciji povećanja zaposlenosti, razvoja vještina, inkluzivnog učešća na tržištu radne snage, inkluzivnog i kvalitetnog zdravstva i smanjenja siromaštva;
- *Upravljanje u funkciji rasta* podrazumijeva povećanje kapaciteta administracije za primjenu principa dobrog upravljanja na svim nivoima vlasti, jačanje vladavine prava i suzbijanje korupcije u cilju stvaranja poslovnog ambijenta i pružanja javnih usluga neophodnih za ekonomski i društveni razvoj.

Strateški ciljevi su:

- 1) Makroekonomska stabilnost
- 2) Unaprijediti razvoj konkurentnog ekonomskog okruženja
- 3) Razvoj ljudskih resursa
- 4) Povećati industrijsku konkurentnost
- 5) Unaprijediti kulturu i kreativne sektore
- 6) Ravnomjeran regionalni razvoj

¹ "BiH je pripremila i dostavila Europskoj komisiji radne verzije sektorskih planskih dokumenata za IPA II za sektore Javna uprava, Unutarnji poslovi i Pravda i osnovna prava za razdoblje 2015-2017. Ovi dokumenti će predstavljati osnovu za programiranje IPA II i pripremu IPA paketa za BiH. Indikativni iznosi sredstava za BiH su 39,7 mil. eura za 2015; 42,7 za 2016. i 43,7 za 2017. godinu."

² Regionalno vijeće za suradnju (RCC), Strategija Jugoistočna Europa 2020. Strategija je usvojena 21. 11. 2013. godine na Ministarskoj konferenciji Investicionog komiteta Jugoistočne Europe od strane predstavnika svih zemalja Jugoistočne Europe

³ Europska komisija, Bosna i Hercegovina, Strateški dokument za zemlju korisnicu, nacrt, ožujak 2014.

- 7) Poboljšanje upravljanja okolišem i razvoj okolišne infrastrukture, uz povećanje otpornosti na klimatske promjene
- 8) Brži i efikasniji razvoj poljoprivrede i ruralni razvoj
- 9) Razvoj energetske potencijala, posebno obnovljivih izvora energije i povećanje energetske efikasnosti
- 10) Povećati mogućnosti za zapošljavanje
- 11) Promovirati inkluzivnost u obrazovanju
- 12) Smanjiti siromaštvo i socijalnu isključenost
- 13) Unaprijediti zdravstvenu zaštitu
- 14) Ubrzati proces tranzicije i izgradnje kapaciteta

Sabor Kantona je na XVI. sjednici održanoj 12. 7. 2016. godine usvojio **Strategiju razvitka Kantona Središnja Bosna za razdoblje 2016. – 2020. godina**⁴. Strategija razvitka predstavlja ključni strateško-planski dokument koji treba poticati i usmjeravati budući rast i razvoj Kantona. Strategija je urađena uz uvažavanje postojećih strateških dokumenata po vertikalnom i horizontalnom nivou, postojećeg socio-ekonomskog stanja i razvojnih prioriteta i potreba Kantona, raspoloživih i budućih kapaciteta Kantona te pozitivnih društveno-ekonomskih odnosa u okruženju. Definirana su tri strateška pravca djelovanja za Kanton Središnja Bosna do 2020. godine:

- 1) Ojačati gospodarski sektor održivim korištenjem raspoloživih potencijala, prirodnih resursa, nasljeđa i tradicije.
- 2) Unaprijediti obrazovanje, zdravstvenu i socijalnu zaštitu te sigurnost građana.
- 3) Poboljšati infrastrukturu, komunalne usluge i stanje okoliša.

Ovom Strategijom KSB će biti zvanično zastupljena u participativnoj izradi Strategije razvoja FBiH, kao i kompatibilna sa strategijom na nivou države BiH, kako bi se osiguralo da se prioriteta KSB izraze na federalnom i državnom nivou.

Pored ove Strategije u fokusu Vlade Kantona su i sektorske strategije, kao što je **Strategija razvoja obrazovanja za razdoblje 2014. - 2021. godine**, za koju je 2013. godine Vlada KSB dala suglasnost Ministarstvu prosvjete, znanosti, kulture i sporta na pokretanje postupka za izradu, i **Strategije razvoja turizma KSB za razdoblje 2013. – 2023. godine**, za koju je Vlada na prijedlog Ministarstva gospodarstva dala suglasnost na Odluku o dodjeli ugovora za usluge izrade strategije „Univerzitetu Zenica“ Pravni fakultet – Institut za društvena istraživanja. **Strategija gospodarskog razvoja Kantona Središnja Bosna za razdoblje 2013. - 2023. godina**, u kojoj je definirano pet strateških ciljeva, i to:

1. Kreiranje privlačnog poslovnog okruženja,
2. Kreiranje konkurentne ekonomije bazirane na razvoju MSP⁵,
3. Razvoj poljoprivrede i industrije prerade poljoprivrednih proizvoda,
4. Razvoj prerađivačke industrije, i
5. Razvoj turizma.

U listopadu 2013. godine donesena je **Strategija komunikacija u Kantonu Središnja Bosna za razdoblje 2013. - 2018. godina**, a u ožujku 2014. god. usvojena je **Strategija upravljanja ljudskim resursima Vlade Kantona Središnja Bosna**. U srpnju 2016. godine donesena je **Strategije za borbu protiv korupcije za razdoblje 2015. - 2019.**, također imenovano je i kantonalno tijelo za sprječavanje korupcije i praćenje realizacije Strategije. U srpnju 2018. godine usvojeno je i Izvješće o radu Koordinacionog tijela za praćenje realizacije Strategije za unapređenje prava i položaja osoba sa invaliditetom Kantona Središnja Bosna.

⁴ Kantonalni odbor za razvoj Kantona Središnja Bosna izradio je „Strategiju razvoja KSB 2016. – 2020.“ uz podršku Projekta integriranog lokalnog razvoja (ILD), zajedničke inicijative Vlade Švicarske i Razvojnog programa Ujedinjenih nacija (UNDP) u BiH uz angažiranje Innova Management Consulting d.o.o. Sarajevo.

⁵ MSP – mala i srednja poduzeća.

U narednom razdoblju očekuje se izrada i donošenje niza drugih strategija kao što su: Strategija gospodarenja poljoprivrednim zemljištem u Kantonu Središnja Bosna, Strategija razvoja i održavanja regionalnih cestovnih pravaca na području Kantona 2017.- 2026., Strategija zapošljavanja na području KSB, Strategija razvoja zdravstva KSB, Strategija suradnje Vlade KSB s nevladinim (neprofitnim) sektorom, Strategije razvoja prometa na području Kantona Središnja Bosna, Strategija razvoja sporta u Kantonu Središnja Bosna, Strategija razvoja kulture u Kantonu Središnja Bosna.

Osim ovih dokumenata u fokusu Vlade su i drugi strateški dokumenti kao Kantonalni plan zaštite okoliša za razdoblje 2015. - 2025. i Plan upravljanja otpadom za područje Kantona Središnja Bosna za razdoblje 2015. – 2025.

U razdoblju 2019. - 2021. godine, Vlada Kantona će utvrđene strateške ciljeve nastojati ostvariti putem usmjeravanja prioriteta ka intenzivnijem privrednom razvoju i strukturnim reformama neophodnim za ekonomski rast, uvećanje zaposlenosti i životnog standarda građana. S tim u vezi ovim dokumentom su određene osnovne politike djelovanja usmjerene na održivost javne potrošnje i povećanje konkurentnosti gospodarstva u ovom srednjoročnom razdoblju.

Kako bi se ostvarili navedeni ciljevi, nužno je osigurati izvore financiranja za provedbu istih te je u tu svrhu izražena veza između strateških ciljeva i proračunskih programa. Naime, strateškim planom definiraju se pravci djelovanja ministarstava i kantonalnih uprava, dok se proračunom definiraju programi, aktivnosti i projekti te osiguravaju sredstva potrebna za provedbu. Stoga je Strategija kao dokument polazna osnova za izradu Smjernica ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2019. – 2021.

Povezivanjem Programa javnih investicija (PJI) s procesom strateškog planiranja i budžetiranja, projekti javnih investicija se stavljaju u funkciju ostvarivanja sektorskih politika i strateških ciljeva definiranih u okviru mjerodavnosti institucija Kantona. Na taj način omogućena je bolja povezanost između prvenstvenih projekata i procesa alokacije svih raspoloživih sredstava za njihovu realizaciju, kao i planiranje raspodjele sredstava planiranih kroz proces izrade Dokumenta okvirnog proračuna koji usvaja Vlada, svake godine za trogodišnje razdoblje.

Program javnih investicija KSB priprema Ministarstvo financija kao potpora Vladi Kantona i institucijama Kantona za planiranje ulaganja i donošenje kvalitetnijih investicijskih odluka. PJI je instrument planiranja koji omogućava bolje korištenje sredstava proračuna i **pruža bolji pristup stranim izvorima financiranja**, s obzirom da raspoloživa proračunska sredstva nisu uvijek dostatna za višegodišnje financiranje projekata.

Vlada će poticati unapređenje kapaciteta ministarstava i drugih organa uprave Kantona Središnja Bosna, kao što su novoformirani Ured za europske integracije i Ured za javne nabavke, za pripremu projektnih prijedloga za međunarodne i druge fondove u cilju namicanja izvanproračunskih sredstava za realizaciju programskih aktivnosti te poticati apliciranje na navedene fondove.

Program rada Vlade Kantona Središnja Bosna obuhvaća najvažnije aktivnosti sadržane u pojedinačnim programima rada ministarstava, uprava i upravnih organizacija razmatranim na 70. sjednici Vlade Kantona. Analizom navedenih pojedinačnih programa rada svih kantonalnih tijela uprave može se zaključiti da će strateški ciljevi Vlade Kantona, gledano po pojedinim oblastima, u 2018. godini biti sljedeći:

U oblasti unutarnjih poslova nastavit će se sa aktivnostima na poboljšanju stanja osobne i imovinske sigurnosti građana i zaštite njihovih prava, na stvaranju uvjeta za kvalitetnije provođenje kaznenih istraga i prikupljanje dokaza u kaznenim postupcima, na efikasnijem suprotstavljanju gospodarskom i organiziranom kriminalu, kao i svim oblicima korupcije, na poboljšanju stanja javnoga reda i mira, na unapređenju sigurnosti prometa na cestama uvođenjem suvremenih radarskih sustava, nastavit će se suradnja s federalnim tijelima na rasvjetljavanju kaznenih djela ratnog zločina na području Kantona Središnja Bosna.

U oblasti pravosuđa i uprave potrebno je osigurati najviši standard ljudskih prava i sloboda utvrđenih međunarodnim aktima, Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine i Ustavom Kantona Središnja Bosna, kvalitetno funkcioniranje pravosudnih institucija koje će se zasnivati na principima vladavine prava, nastaviti sa aktivnostima na reformi javne uprave kroz donošenje kantonalnog zakona o državnoj službi, u smislu da ona bude otvorena, efikasna i finansijski održiva.

Ministarstvo financija ima osnovni zadatak održavanje stabilnosti finansijskog sustava i poštivanja proračunske ravnoteže a sve kroz racionalizaciju javne potrošnje proračunskih sredstava kao i poduzimanje mjera za potpuno provođenje i poštivanje fiskalne discipline, suzbijanje svih oblika izbjegavanja plaćanja poreza i rada u sivoj zoni.

Temeljni programski ciljevi Ministarstva financija sastojat će se:

- Uspostava i implementacija jedinstvene metodologije upravljanja javnim dugom Kantona.
- Uspostava i jačanje finansijskog upravljanja i kontrola.
- Učinkovito planiranje proračuna.
- Pružanje stručnog mišljenja o kvaliteti upravljanja i sustavima unutarnjih kontrola, te davanju preporuka rukovodstvu.

U Ministarstvu gospodarstva aktivnosti će prvenstveno biti usmjerene na nastavak realizacije zadataka iz Akcionog plana Kantona Središnja Bosna za provedbu Reformske agendi iz nadležnosti Ministarstva gospodarstva, na implementaciji Strategije razvoja Kantona maksimalno iskorištavanje prirodnih resursa kroz koncesijske ugovore što će dovesti do povećanja broja zaposlenih, povećanja odgovarajućih prihoda i privlačenja stranih investitora. Nastaviti aktivnosti na realizaciji strateških gospodarskih projekata kao što su: plinifikacija Kantona, ispitivanje vjetro potencijala Kantona, razvoj turizma na području općina koje su se strateški odlučile za ovu djelatnost, Stvaranje povoljnijih uvjeta i cjelokupnog ambijenta za povećanje konkurentne sposobnosti i profitabilnosti industrijskih kapaciteta kroz: mjere za lakši i sigurniji način osiguranja sirovine i uspostavljanja prioriteta u opskrbljivanju sirovinom drvoprerađivačkih kapaciteta, mjere za dodjelu sredstava poticaja posebno izvozno orijentiranim privrednim društvima sa područja Kanton.

U oblasti zdravstva i socijalne politike programske aktivnosti usmjerit će se na rješavanje statusa bolnica na području Kantona, kao planirani zadatak koji je ostao ne realiziran u prošloj godini, ostaje temeljni cilj u oblasti zdravstva jer predstavlja preduvjet za imenovanje upravljačkih struktura od strane osnivača a samim time i preuzimanje potpune kontrole nad kvalitetom njihovog rada i upravljanja finansijskim sredstvima. Unapređenje zdravstvenoga sustava i osiguranje dostupnosti jednake zdravstvene zaštite za sve građane Kantona ostaju i dalje osnovni principi na kojima će se zasnivati zdravstveni sustav. Vršiti stalnu analizu esencijalne liste lijekova i po potrebi vršiti njenu reviziju sa aspekta racionalizacije utroška sredstava za ove namjene uz osiguranje neophodnog obima lijekova za stanovnike Kantona. Kroz kolektivno pregovaranje sa sindikalnim predstavnicima radnika u oblasti zdravstva cilj je osigurati što bolji materijalni status visokoobrazovnog kadra i tako osigurati potrebnu kadrovsku strukturu u našim zdravstvenim ustanovama.

U oblasti obrazovanja od strateške je važnosti za Kanton trajno unaprjeđenje sustava odgoja i obrazovanja od predškolskog odgoja, osnovnog devetogodišnjeg odgoja i obrazovanja, općeg srednjeg i strukovnog obrazovanja te razvoj visokog obrazovanja.

Djelatnosti Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva bit će usmjerene na poboljšanje osnovne poljoprivredne proizvodnje, naročito stočarske proizvodnje, korištenje i uređenje poljoprivrednog zemljišta, unapređenje voćarske proizvodnje, racionalnog korištenja vodnih resursa, na suzbijanje bespravne sječe i prerade drvne mase, reguliranje oblast lovstva, rješavanje pitanja pasa lualica kao i na donošenju strateških i programskih dokumenata za razvoj ove oblasti.

Aktivnosti Ministarstva prostornog uređenja, gradnje, zaštite okoliša, povratka i stambenih poslova bit će usmjerene na izradu i donošenje planskih dokumenata radi efikasnijeg korištenja prostora,

sukladno kantonalnoj prostorno planskoj dokumentaciji. Potrebno je raditi na stvaranju što povoljnijeg političkog i pravnog okvira koji se odnosi na povratnike i stvaranju uvjeta za održivi povratak.

Usvajanjem **Reformske agende**⁶ između svih nivoa vlasti u BiH i Akcionog plan Kantona Središnja Bosna za realizaciju Reformske agende za BiH za razdoblje 2015-2018., potaknut će se strukturne reforme s ciljem održanja makroekonomske stabilnosti i ubrzanja ekonomskog rasta, te rasta konkurentnosti i zapošljavanja. Ovim dokumentom Vlada Kantona precizira provođenje mjera i aktivnosti koje će poboljšati poslovno okruženje i smanjiti opterećenja na rad, poboljšavanje efikasnosti javne uprave, jačanje kapaciteta tržišta rada, unapređenje fiskalne održivosti i financijsku stabilnost. Provedba ovog dokumenta značajno će utjecati na ekonomsku i fiskalnu politiku u Kantonu.

Aktivnosti u oblasti porezne reforme usmjerene na modernizaciju porezne strukture, u 2017. godini Parlament Federacije BiH je usvojio Nacrt Zakona o porezu na dohodak kojim se proširuje osnovica dohotka na sve izvore, a posebno naknade iz radnog odnosa koje su do sada imale karakter neoporezivosti, i Nacrt Zakona o doprinosima kojim se smanjuju ukupni doprinosi na plaću sa sadašnjih 41,5 % na 33,5 %. Oba zakona su poslužila kao dobra osnova za pripremu prijedloga zakona koji su prošli javnu raspravu, i koji će biti razmatrani na Vladi FBiH u drugoj polovini 2018. godine. Očekuje se primjena od 1. 1. 2019. godine, čime se stvaraju pravne pretpostavke koje omogućavaju suzbijanje sive ekonomije, i implementaciju aktivnosti na smanjenju administrativnih prepreka u cilju povećanja zaposlenosti. Cilj spomenutih Zakona je smanjenje opterećenja na primanja iz radnog odnosa. Također, u cilju izvršavanja efikasnijeg prikupljanja javnih prihoda, prateći izmjene Zakona koji reguliraju izravne poreze, administrativne pristojbe i ostale javne prihode, a u cilju smanjenja sive ekonomije i rada na crno planirano je usvajanja seta zakona kojim bi se uredili porezni postupci i porezne procedure.

Imajući u vidu visok nivo poreznog duga, koji prema podacima Porezne uprave FBiH iznosi oko 1,5 milijarde KM, primjenjivan je Zakon o visini stope zatezne kamate na javne prihode koji daje pravo otpisa zateznih na javne prihode ukoliko se izmiri glavni dug do određenog datuma, što je imalo značajan efekt na smanjenje duga. Usvajanjem novog Zakona o izmjeni i dopuni zakona o visini stope zatezne kamate na javne prihode⁷ produžen je rok do 5. 5. 2019. godine.

U cilju pojednostavljenja poslovnog okruženja, u narednom razdoblju Vlada Federacije planira donijeti jedinstveni zakon o oporezivanju imovine na nivou FBiH. Sadašnji propisi koji uređuju oporezivanje posjeda i prometa imovine uređeni su na nivou deset kantona i na nivou jedinica lokalne samouprave, te postoji 20 zakona koji reguliraju istu materiju.

U cilju smanjenja sive ekonomije u FBiH, Vlada Federacije je uputila u Parlamentarnu proceduru prednacrt Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o fiskalnim sistemima. Ovim izmjenama će se pojačati nadzor nad provođenjem Zakona i veća kontrola obveznika, što bi trebalo rezultirati pojačanjem porezne discipline i smanjenjem nelojalne konkurencije, boljem uređenju tržišta kao i većem stupanj evidentiranja prometa u Federaciji BiH, što bi se u konačnici trebalo odraziti na povećanje naplate izravnih i neizravnih poreza i moguće povoljniji koeficijent za doznačavanje prihoda sa Jedinstvenog računa za Federaciju.

Projekt „one-stop-shop“ registracije gospodarskih društava, koji je započet u 2016. godini od strane Vlade Federacije BiH, a čija se potpuna realizacija očekuje u narednom razdoblju, obuhvatio je i dio koji se odnosi na poreznu registraciju odnosno dodjeljivanje identifikacijskih brojeva. Cilj ovog projekta je rasterećenje gospodarstva i olakšanje vršenja djelatnosti.

U 2016. godini započete su aktivnosti na poticanju zapošljavanja kroz Program dugoročnih plasmana za podsticaj zapošljavanja iz sredstava revolvinga u okviru Razvojne banke FBiH, i Uredbom o

⁶ Reformska agenda je tijesno povezana s ciljevima novog pristupa EU ekonomskom upravljanju na Zapadnom Balkanu i u skladu je s programom ekonomskih reformi.

⁷ „Službene novine Federacije BiH“, br. 34/18

zapošljavanja⁸ koja ima za cilj poticanje zapošljavanja kroz subvencioniranje poslodavaca za slučaj zapošljavanja nezaposlenih osoba bez radnog iskustva.

Zadaci Vlade Kantona Središnja Bosna povezani sa strateškim pravcima su usmjereni na dalje smanjivanje fiskalnih i finansijskih rizika i poticanje ekonomskog rasta, te kontinuirana i održiva fiskalna konsolidacija, s posebnim naglaskom na poboljšanje izvršenja prihoda, racionalizaciji javnog sektora, kao i nastavak pozitivnih rezultata koji su proizvod reformi naknada po osnovu prava.

Financijsko stanje proračuna u većini kantona u Federaciji BiH je zabrinjavajuće. Kantoni su sve bliže stanju finansijske neodrživosti. Osim niza objektivnih teškoća, značajni razlozi za finansijsku krizu u funkcioniranju kantona u Federaciji BiH su neravnopravnost u raspodjeli javnih prihoda, otplati inozemnog duga, te organizaciji i funkcioniranju javnih poduzeća na prostoru Federacije BiH.

U oblasti javnih prihoda kontinuirano se provode i aktivnosti na sagledavanju zakonskih rješenja pripadnosti i raspodjele javnih prihoda u Federaciji BiH, s posebnim naglaskom na davanje prijedloga za poboljšanje postojećeg vertikalnog i horizontalnog izjednačavanja sistema raspodjele prihoda od neizravnih poreza, što je ujedno i osnova za pripremu novog Zakona o pripadnosti javnih prihoda. U kreiranju novog Zakona o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji BiH u odnosu na važeći Zakon, Ministarstvo financija KSB u prosincu 2015. godine, predložilo je Federalnom ministarstvu financija:

- da se udio prihoda s jedinstvenog računa koji pripada Federaciji raspodjeljuje kako slijedi:
 - a) financiranje funkcija Federacije 27,4 %,
 - b) financiranje funkcija kantona 60,0 %,
 - c) financiranje funkcija jedinica lokalne samouprave 9,4 %,
 - d) Upravitelji cesta 3,0 %, i
 - e) financiranje funkcija Grada Sarajeva 0,2 %.

Izmjenom udjela između Federacije, kantona i jedinica lokalne samouprave, doprinijelo bi pravednijoj raspodjeli prihoda s jedinstvenog računa, jer su kantoni opterećeni financiranjem sudstva, školstva i policije, kao najvećih proračunskih korisnika. Osigurati pravedniju raspodjelu javnih prihoda u cilju održivosti kantonálnih proračuna i stvaranje pretpostavki za zadovoljenje ustavnih nadležnosti kantona i jedinica lokalne samouprave, uvažavajući ekonomska i politička pitanja.

- da u sudjelovanju kantona u raspodjeli prihoda nema dodatnih diskriminirajućih koeficijenata za posebne rashodovne potrebe pojedinih kantona.

Ukidanjem dodatnih koeficijenata osigurala bi se pravednija raspodjela prihoda od neizravnih poreza između kantona u Federaciji BiH.

- da se porez na dobit poduzeća, banaka i drugih finansijskih organizacija, društava za osiguranje i reosiguranje imovine i osoba, pravnih osoba elektroprivrede, pošte i telekomunikacija i pravnih osoba iz oblasti igara na sreću i zabavnih igara kojima je to djelatnost dijele u omjeru 50 % Federaciji i 50 % kantonima, uvažavajući mjesto nastanka, a ne prema mjestu registracije i sjedištu.

Racionalizirati način organiziranja javnih poduzeća, kao što su telekomi, elektroprivreda, rudnici, pošte i slično, a koja su u nadležnosti Vlade Federacije BiH, na način da se osigura jednako ostvarivanje interesa građana svih kantona kroz rad ovih poduzeća. Nužno je osigurati da svi kantoni i općine Federacije BiH učestvuju u raspodjeli sredstava licence telekom operatera, da se prihodi i porezi evidentiraju i raspodjeljuju uvažavajući mjesto nastanka, a ne prema mjestu registracije i sjedištu javnih poduzeća, tako da porez na dobit ovih poduzeća raspodjeljuje i po kantonima i općinama na kojima se ova dobit ostvaruje.

⁸ „Službene novine Federacije BiH“, br. 95/15

- da u sudjelovanju jedinica lokalne samouprave u raspodjeli prihoda nema dodatnih diskriminirajućih koeficijenata za posebne rashodovne potrebe jedinica lokalne samouprave čiji broj stanovnika prelazi 60.000.

Ukidanjem dodatnih koeficijenata osigurala bi se pravednija raspodjela prihoda od neizravnih poreza prema jedinicama lokalne samouprave i uravnotežio razvoj općina.

- da se prvo izvrši raspodjela sredstava s jedinstvenog računa, potom izdvajaju sredstva potrebna za financiranje vanjskog duga.

Iz entitetskih udjela se prvo izdvajaju sredstva potrebna za financiranje vanjskog duga, a ostatak raspoređuje između Federacije, Upravitelja cesta, kantona i jedinica lokalne samouprave. Nedopustivo je da kantoni i jedinice lokalne samouprave iz svog udjela vraćaju vanjski dug Federacije, koji se iz godine u godinu gomila. Za vraćanje inozemnog duga uvažavati princip da se javnim dugom zadužuju administrativne zajednice koje su i trošile sredstva. Otvoriti posebne račune za otplatu dospjelih anuiteta inozemnog duga, s koga će se vršiti preusmjeravanje sredstava od ovih uplata u skladu s važećim propisima o raspodjeli prihoda u Federaciji BiH.

Zbog kompleksnosti rješavanja pitanja raspodjele javnih prihoda uključen je i Međunarodni monetarni fond (MMF), koji je dao određene preporuke i sugestije za raspodjelu prihoda, kao i potrebu rješavanja pitanja otplate inozemnog duga, čime bi se osigurala odgovornost odgovarajućih nivoa vlasti i transparentno upravljanje otplatom duga. Prateći preporuke MMF-a, kao i zahtjeve i inicijative korisnika, Vladi Federacije BiH će se u narednom razdoblju dostaviti nacrt novog Zakona o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Realizacija navedenih planiranih aktivnosti zavisit će prije svega od političke stabilnosti i institucionalne spremnosti nosioca aktivnosti, kao i drugih nepredviđenih događaja koji bi usporili i/ili odgodili realizaciju istih.

3. MAKROEKONOMSKA KRETANJA U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU

3.1. Makroekonomska kretanja u BiH i međunarodnom okruženju

Prema preliminarnim podacima Eurostata u EU28 u trećem kvartalu u odnosu na prethodni kvartal zabilježen je ekonomski rast od 0,6 %, dok je registrirana stopa rasta BDP-a u odnosu na isti kvartal prethodne godine iznosila 2,5 %. Stope ekonomskog rasta u prvom i drugom kvartalu su iznosile 2,2 % odnosno 2,4 %. Ako se detaljnije promatra struktura ostvarenog rasta BDP-a vidljivo je da su najznačajniji doprinosi rastu ostvareni u domenu privatne potrošnje 1,2 p.p, zatim investicija 0,9 p.p i pozitivnog vanjskotrgovinske bilance od 0,5 p.p, dok je javna potrošnja stagnirala. Promatrano po zemljama, sve zemlje članice su zabilježile poboljšanje ekonomskog rasta pri čemu su registrirane stope rasta BDP-a u K3 2017. godine u zemljama koji su glavni trgovinski partneri Bosne i Hercegovine iznosile: Slovenija 4,9 %, Austrija 3,5 %, Hrvatska 3,2 %, Njemačka 2,8 % i Italija 1,7 %. Ako se ovome doda da je tijekom promatranog perioda došlo do povećanja ekonomske aktivnosti u Srbiji od 2,1 %, može se zaključiti da su ova događanja u okviru glavnih trgovinskih partnera predstavljala glavnu determinantu ekonomskog rasta koji je Bosna i Hercegovina ostvarila u trećem kvartalu 2017. godine.

Povećanje broja zaposlenih od oko 2,5 %, povećanje novčanih priliva iz inozemstva kao i porast kreditnih plasmana vjerojatno su se odrazili na povećanje raspoloživog dohotka stanovništva što je rezultiralo povećanjem privatne potrošnje. Ovo na neki način potvrđuje i podatak da je tijekom navedenog razdoblja došlo do povećanja uvoza roba široke potrošnje i povećanja prometa u maloprodaji od oko 5 %, dok su neto poreski prihodi od PDV uvećani za 6,1 % . I dok je privatna potrošnja predstavljala glavni generator rasta ukupne potrošnje odnosno BDP-a, s druge strane uslijed procesa fiskalne konsolidacije i povećanja obaveza servisiranja obaveza vanjskog duga javna potrošnja stagnirala i imala neutralan efekt na ekonomski rast tijekom promatranog razdoblja.

Proces ekonomskog oporavka u domenu investicija još uvijek zaostaje za drugim agregatima. Drugim riječima, nivo investicija u Bosni i Hercegovini kako privatnih tako i javnih nije na željenom nivou i tek je dostigao predkrizno razdoblje. Što se tiče 2017. godine, čini se da je doprinos investicija bio zanemariv što potvrđuju slabi pokazatelji u sektoru građevinarstva, kao i ne tako impresivan rast uvoza kapitalnih proizvoda. U okviru investicija vrijedi istaći da je Bosna i Hercegovina u dosadašnjem razdoblju 2017. godine zabilježila dvocifrenu stopu rasta priliva izravnih stranih ulaganja, međutim nizak nivo učešća ove vrste ulaganja u ukupnim investicijama odnosno u strukturi BDP-a suštinski ne mijenja ukupnu sliku kada su u pitanju investicije u Bosni i Hercegovini u ovoj godini.

3.2. Makroekonomska kretanja u Federaciji BiH za razdoblje od 2011. - 2016. godine

Nakon laganog izlaska iz globalne ekonomske krize, na osnovu prikupljenih statističkih podataka može se reći da su kretanja u bh ekonomiji u 2016. godini imala uzlaznu putanju.

Sveukupno gledano, raspoloživi pokazatelji ukazuju na blagi rast ekonomskih aktivnosti no, politička situacija, i u velikoj mjeri odsustvo strukturnih reformi i nedovoljan rast investicija i dalje sprečava brži ekonomski rast gospodarstva Federacije BiH.

Tablica 1: Makroekonomski pokazatelji Federacije BiH od 2011. - 2016. godine

	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Stanovništvo (prisutno) u tisuć. (procj. prema popisu)	2.338	2.338	2.219	2.215	2.210	2.206
Poreski prihodi u mil. KM ⁹	-	-	261,7	282,6	290,6	344,6
Poreski prihodi po stanovniku u KM	-	-	112,0	120,9	124,5	156,2
Industrijska proizvodnja - indeks	100,9	96,3	105,3	100,1	102,2	102,7
Izvoz robe - u 000 KM	5.420.236	5.248.525	5.533.143	5.778.901	6.142.381	6.259.782
Uvoz robe - u 000 KM	10.170.546	9.972.635	9.832.197	10.353.991	10.678.330	10.925.411
Pokrivenosti uvoza izvozom u %	53,3	52,6	56,3	55,8	57,5	57,3
Trgovinska bilanca u 000 KM (deficit)	-4.750.310	-4.724.110	-4.299.054	-4.575.090	-4.535.949	-4.665.629
Zaposlenost - prosjek	440.747	437.331	435.113	443.587	450.121	457.974
Radno sposobno stanovništvo (15-64)	1.590.071	1.606.574	1.574.440	1.567.054	1.560.192	1.556.536
Radna snaga - broj	811.837	822.183	827.055	835.852	839.986	830.181
Stupanj zaposlenosti u % ¹⁰	27,7	27,2	27,6	28,3	28,9	29,4
Stupanj aktivnosti u % ¹¹	51,1	51,2	51,5	51,9	52,1	53,3
Nezaposlenost – stanje 31.12.	371.090	384.852	391.942	392.265	389.865	372.207
Stupanj nezaposlenosti u % ¹²	45,7	46,8	47,4	46,9	46,4	44,8
Plaća - prosječna u KM	819	830	835	833	830	839
Mirovina - prosječna u KM	352	350	347	365	366	369
Broj umirovljenika – stanje 31.12.	376.180	381.704	388.676	394.900	402.044	409.335
Broj poslovnih subjekata – stanje 31.12.	99.163	100.460	101.320	101.475	103.066	105.083
Indeks potrošačkih cijena - CPI	103,6	102,1	99,8	99,3	99,3	98,9
Ostvarene investicije u stalna sredstva u mil. KM ¹³	2.870	2.885	3.112	3.189	2.817	-
Stupanj investiranja ¹⁴	17	17	17,9	17,9	15,1	-

Izvor: (Federalni zavod za statistiku, 2017.); Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja, lipanj 2017. godine

Prema statističkim podacima u 2016. godini došlo je do rasta ukupne industrijske proizvodnje za 2,6%.

Struktura industrijske proizvodnje se nije značajnije promijenila u odnosu na 2015. godinu tako da i dalje najveće učešće ima prerađivačka industrija (68,2 %), proizvodnja električne energije (20,8 %) i rudarstvo (10,6 %).

Ukupnom rastu industrijske proizvodnje u Federaciji BiH najviše doprinosi rast ostvaren u području vađenja ruda i kamena za 5,7 % i u prerađivačkoj industriji za 2,8 %.

Gledano po kantonima, najveći doprinos rastu ukupne industrijske proizvodnje u Federaciji BiH dao je Bosansko-podrinjski kanton (rast za 15,2 %), Kanton 10 (rast za 14,9 %), Tuzlanski kanton (rast za 6,6 %) i Unsko-sanski kanton (rast za 6,5 %).

Rast industrijske proizvodnje po kantonima i rast fizičkog obima industrijske proizvodnje u Federaciji BiH u razdoblju 2013. – 2016. godine daju se u slijedećem pregledu.

⁹ Poreski prihodi obuhvaćaju prihode od poreza (porezi građana i porezi na dohodak)

¹⁰ Stupanj zaposlenosti se računa u odnosu na radno sposobno stanovništvo

¹¹ Stupanj aktivnosti = radna snaga / radno sposobno stanovništvo * 100 (ILO metodologija). Pokazuje % aktivnosti radne snage na tržištu rada

¹² Stupanj nezaposlenosti se računa u odnosu na radnu snagu

¹³ Ostvarene investicije u stalna sredstva = Materijalna st. sr.+ Nematerijalna st. sr.+ Troškovi prijenosa vlasništva zemljišta. Investicije FBiH za 2016. godinu bit će dostupne u kolovozu 2017. godine.

¹⁴ Stupanj investiranja predstavlja odnos investicija u odnosu na GDP

Tablica 2: Industrijska proizvodnje po kantonima

Kanton	2013 / 2012	2014 / 2013	2015 / 2014	2016 / 2015
Unsko - sanski	118,7	103,4	100,3	106,5
Posavski	67,7	107,5	101,5	105,8
Tuzlanski	102,7	104,2	99,8	106,6
Zeničko - dobojski	102	95,9	101,5	97,9
Bosansko - podrinjski	127	117	101,8	115,2
Kanton Središnja Bosna	123,3	104,9	106,2	104,6
Hercegovačko - neretvanski	115,7	82,5	101,3	96,5
Zapadnohercegovački	85,8	109,5	105,2	104,4
Kanton Sarajevo	99,3	99,2	98,2	97,5
Kanton 10	79,4	95,7	119,4	114,9
Federacija BiH	107,4	100,1	102,2	102,6

Izvor: Federalni zavod za statistiku, 2017; Obrada Federalni zavod za programiranje razvoja

Postotak pokrivenosti uvoza izvozom u 2016. godini iznosi 57,3 % i niži je za 0,2 % u odnosu na 2015. godinu kada je pokrivenost iznosila 57,5 %.

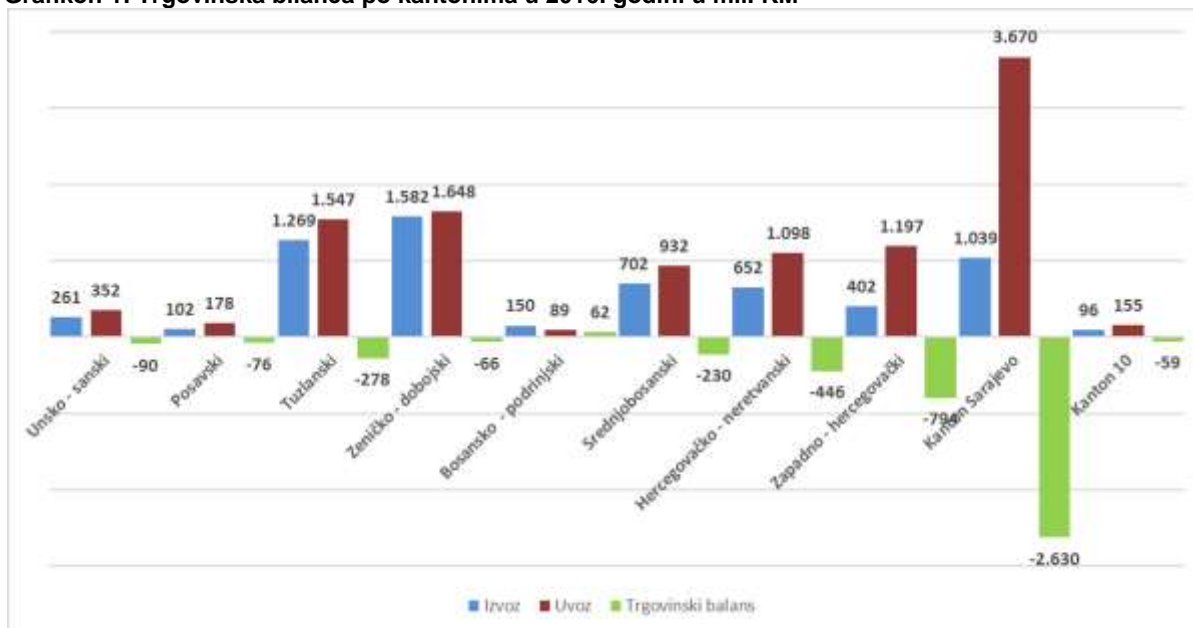
Učešće Federacije BiH u ukupnom izvozu BiH za 2016. godinu iznosilo je 66,5 % što je niže za 1,9 % u odnosu na prethodnu godinu, a u ukupnom uvozu 67,7 % ili više za 0,3 % u odnosu na 2015. godinu.

Trgovinski deficit Federacije BiH u 2016. godini ostvaren je u iznosu od 4.783 mil. KM i bilježi znatno povećanje za 2,9 % u odnosu na vanjskotrgovinski deficit u prošloj godini.

Povećanje deficita zabilježeno je u svim kantonima Federacije BiH pri čemu je ove godine najveći rast trgovinskog deficita zabilježen u Zeničko-dobojskom kantonu za 558,7 % (prošle godine Zeničko-dobojski kanton je imao suficit) i Tuzlanskom kantonu za 20,7 %, dok je suficit ove godine zabilježen samo u Bosansko-podrinjskom kantonu (62 mil. KM).

Učešće trgovinskog deficita u BDP-u Federaciji BiH u 2016. godini iznosi 24,4 %, što predstavlja povećanje za 0,1 % u odnosu na prethodnu godinu, kad je učešće deficita u BDP-u iznosilo 24,3 %.

Izvoz i uvoz, pokrivenosti uvoza izvozom i trgovinski deficit roba vidjeti u grafikonu ispod.

Grafikon 1: Trgovinska bilanca po kantonima u 2016. godini u mil. KM

Izvor: (Uprava za neizravno oporezivanje, 2017) Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

Prema podacima Porezne uprave Federacije BiH, u 2016. godini u Federaciji BiH, poreski prihodi kantona (porezi građana i porez na dohodak) iznose 344.606 tisuć. KM, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 18,6 % (prihodi u 2015. godini su iznosili 290.659 tisuć. KM). Poreski prihodi po glavi stanovnika (prisutni broj stanovnika) u FBiH iznose 156 KM i viši su za 18,7 % u odnosu na prethodnu godinu.

Najviši poreski prihodi ostvareni su u Kantonu Sarajevo u iznosu od 120 mil. KM, a najniži u Posavskom kantonu u iznosu od 5 mil. KM. Najveće povećanje poreskih prihoda u Federaciji BiH u odnosu na prošlu godinu zabilježeno je u Posavskom kantonu za 87,62 %, dok je najmanje povećanje zabilježeno u Zeničko-dobojskom kantonu za 13,0 %.

Najviši poreski prihodi/PC (per capita) ostvareni su u Kantonu Sarajevo u iznosu od 287 KM, a najniži u Kantonu 10 u iznosu od 91 KM po glavi stanovnika.

Tablica 3: Poreski prihodi po kantonima FBiH 2016. god.

Kanton	Stanovništvo (prisutno)	Prihodi u hilj. KM	Prihodi/PC u KM (po glavi stan.)	Prihodi/PC u KM (po glavi stan.) FBiH = 100
Unsko - sanski	271.209	25.442	94	60,1
Posavski	42.452	4.790	113	72,2
Tuzlanski	443.053	49.127	111	71
Zeničko - dobojski	361.031	47.983	133	85,1
Bosansko - podrinjski	23.518	4.348	185	118,4
Kanton Središnja Bosna	251.973	25.750	102	65,4
Hercegovačko - neretvanski	219.395	44.280	202	129,2
Zapadno - hercegovački	93.989	15.428	164	105,1
Kanton Sarajevo	417.498	119.946	287	183,9
Kanton 10	82.113	7.511	91	58,6
Federacija BiH	2.206.231	344.606	156	100

Izvor: (Porezna uprava Federacije BiH, 2017), za stanovništvo - (Federalni zavod za statistiku, 2016)

Na kraju 2016. godine u Federaciji BiH broj nezaposlenih osoba iznosi 372.207 što je manje za 17.658 ili 4,5 % u odnosu na 2015. godinu.

Najviši broj nezaposlenih osoba registriran je u Tuzlanskom kantonu (91.693 ili 24,6 % od ukupnog broja nezaposlenih u FBiH), u Kantonu Sarajevo (69.163 ili 18,6 %) i u Zeničkodobojskom kantonu (66.202 ili 17,8 %). Najmanji broj nezaposlenih osoba registriran je u Bosansko-podrinjskom kantonu (3.502 ili 0,9 % od ukupnog broja nezaposlenih u Federaciji BiH).

Povećanje broja nezaposlenih registrirano je jedino u Zapadnohercegovačkom kantonu za 1,6 %, dok je najveće smanjenje broja nezaposlenih ostvareno u Posavskom kantonu za 7,2 %, Kantonu 10 za 5,8 %, Unsko-sanskom za 5,2 %, Srednjobosanskom kantonu za 5,1 % i Tuzlanskom kantonu za 4,9 %.

Stupanj registrirane nezaposlenosti Federacije BiH po EU metodologiji, točnije po metodologiji Međunarodne organizacije rada (ILO) - broj nezaposlenih u odnosu na radnu snagu) iznosi 44,8 % i u odnosu na prethodnu godinu smanjio se za 1,6 %.

Prema Anketi o radnoj snazi 2016. koja je provedena po preporukama i definicijama ILO organizacije i zahtjevima Statističkog ureda EU (EUROSTAT) stopa nezaposlenosti u Federaciji BiH u 2016. godini iznosi 25,7 % (broj nezaposlenih u odnosu na radnu snagu).

Broj nezaposlenih prema registriranim podacima po kantonima FBiH i godinama daje se u sljedećoj tablici.

Tablica 4: Broj nezaposlenih prema registriranim podacima po kantonima FBiH

Nezaposleni - stanje 31.12.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Unsko - sanski	44.734	46.203	46.341	46.600	44.192
Posavski	5.602	5.586	5.578	5.465	5.070
Tuzlanski	98.289	98.956	98.797	96.429	91.693
Zeničko - dobojski	69.212	70.778	70.462	69.290	66.202
Bosansko - podrinjski	3.637	3.693	3.636	3.570	3.502
Kanton Središnja Bosna	40.356	41.711	41.804	40.848	38.748
Hercegovačko - neretvanski	31.363	32.550	33.818	34.453	33.327
Zapadnohercegovački	9.741	10.480	10.974	11.393	11.572
Kanton Sarajevo	73.018	72.493	71.415	72.545	69.163
Kanton 10	8.900	9.492	9.440	9.272	8.738
Federacija BiH	384.852	391.942	392.265	389.865	372.207

Izvor: Zaposlenost i nezaposlenost FZS mjesečni statistički pregled po kantonima, (Federalni zavod za statistiku, 2017).

U 2016. godini, u Federaciji BiH prosječna mjesečna isplaćena neto plaća iznosi 839 KM i viša je za 1,1 % u odnosu na prethodnu godinu. Najviša prosječna neto plaća je isplaćena u Kantonu Sarajevo (1.018 KM), a najniža u Srednjobosanskom kantonu (678 KM).

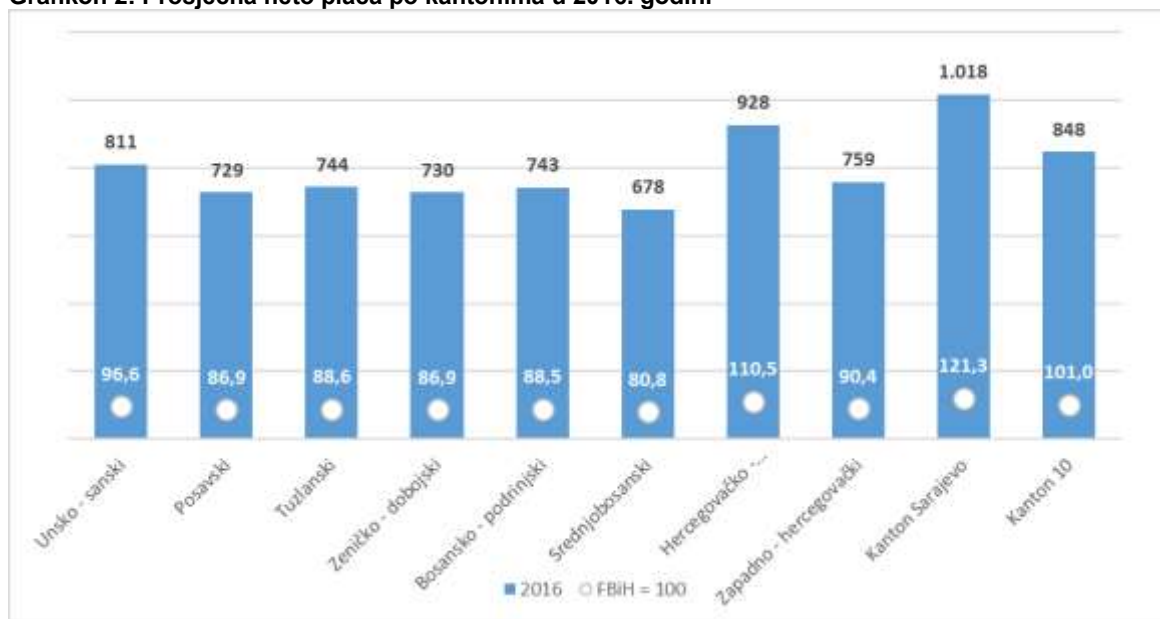
Povećanje prosječne mjesečne plaće zabilježeno je u skoro svim kantonima. Najveće povećanje je zabilježeno u Hercegovačko-neretvanskom kantonu za 4,2 %, Posavskom za 2,6 % i Zeničkodobojskom za 1,6 %, dok je smanjenje prosječne plaće zabilježeno samo u Kantonu Sarajevo za 0,6%.

U 2016. godini, u Federaciji BiH najviša prosječna isplaćena plaća zabilježena je u djelatnosti proizvodnje i snabdijevanja električnom energijom, plinom, parom i klimatizacijom u iznosu od 1.573 KM, što je više za 1,0 % u odnosu na prethodnu godinu. Najniža isplaćena plaća zabilježena je u

djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo) u iznosu od 509 KM, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 0,4 %.

Najveće povećanje plaće u odnosu na prethodnu godinu zabilježeno je u djelatnostima umjetnosti, zabave i rekreacije za 5,9 %, dok je najveće smanjenje plaće zabilježeno u ostalim uslužnim djelatnostima za 1,8 %.

Grafikon 2: Prosječna neto plaća po kantonima u 2016. godini

Izvor: (Federalni zavod za statistiku, 2017) Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

U sljedećoj tablici dati su pokazatelji razvijenosti kantona i Federacije BiH, na osnovu kojih su kantoni rangirani (nivo razvijenosti) u odnosu na prosjek Federacije BiH. Rang razvijenosti kantona urađen je na osnovu aritmetičke sredine 5 pokazatelja – stupanj zaposlenosti, stupanj nezaposlenosti, broj učenika osnovnih i srednjih škola na 1000 stanovnika, odsutno stanovništvo u odnosu na 1991. godinu i poreski prihodi po općinama po glavi stanovnika. Kanton Središnja Bosna rangiran je na 7. mjesto, od ukupno 10 kantona u Federaciji BiH.

Tablica 5: Nivo razvijenosti FBiH po kantonima za 2016. godinu

Kanton/županija	Stup. zapos. u %	Stup. nezap. u %	Broj učen. (osn+sred) na 1000 stan.	Prihodi po glavi stanovnika	Index odsut. stan.	Federacija BiH= 100					Indeks razvijenosti	Rang
						Stup. zap.	Stup. nez.	Broj učen. na 1000 stan.	Prihodi po glavi stan.	Odsut. stan.		
Kanton Sarajevo	44	34,9	124	287	-15,4	149,6	122,2	101	184	123,1	136	1
Zapadno – hercegovački	28,4	39,4	127	164	5,6	96,5	112,1	104	105	228,1	129,1	2
Hercegovačko – neretvanski	31,8	40,9	118	202	-18	108	108,7	96	129	110	110,4	3
Tuzlanski	26,7	52	123	111	-15,5	90,9	84,1	100	71	122,5	93,7	4
Bosansko – podrinski	40,9	34,3	122	185	-43,2	138,8	123,6	110	85	-16	92,9	5
Zeničko-dobojski	28,1	47,9	135	133	-24,7	95,4	93,2	97	60	76,7	92,1	6
Kanton Središnja Bosna	24,3	47,1	128	102	-25,7	82,6	94,9	104	66	71,8	83,7	7
Unsko-sanski	17	57,4	120	94	-21,3	57,7	71,9	100	118	93,7	76,1	8
Posavski	19,1	46,6	88	113	-33,3	64,8	96,1	71	72	33,8	67,6	9
Kanton 10	16,8	48	85	91	-29,2	57	92,9	69	59	54,1	66,3	10
FBiH	29,4	44,8	123	156	-20	100	100	100	100	100	100	

Obrada podataka: Federalni zavod za programiranje razvoja; Izvor: Socioekonomski pokazatelji po općinama 2016

3.3. Makroekonomska kretanja u Kantonu Središnja Bosna za razdoblje od 2015. - 2016. godine

Područje Kantona Središnja Bosna se prostire na ukupno 3.189,0 km², čine ga dvanaest općina: Bugojno, Busovača, Dobretići, Donji Vakuf, Fojnica, Gornji Vakuf-Uskoplje, Jajce, Kiseljak, Kreševo, Novi Travnik, Travnik i Vitez, što čini 12,21 % ukupne teritorije Federacije BiH, odnosno 6,23 % ukupne teritorije Bosne i Hercegovine.

Prema rezultatima popisa stanovništva, domaćinstva i stanova u BiH, 2013. godine, Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine, Sarajevo, lipanj 2016., Kanton Središnja Bosna broji 254.686 stanovnika¹⁵, što je 11,4 % u odnosu na ukupan broj stanovnika Federacije Bosne i Hercegovine. Prirodni priraštaj je negativan i iznosi -186, a gustoća naseljenosti je nešto ispod prosjeka Federacije BiH (79,0 u Kantonu naspram 84,5 stanovnika po km² u FBiH).

Prema podacima Federalnog Zavoda za programiranje razvoja za Kanton Središnja Bosna, ostvarene investicije u nova stalna sredstva u 2014. godini iznosile su 194,0 milijuna KM¹⁶ (vidjeti tablicu 7).

Tablica 6: Osnovni indikatori razvoja FBiH i Kantona Središnja Bosna u 2016. godini

Elementi	Federacija BiH		Kanton Središnja Bosna		Učešće kantona u FBiH	
	2015.	2016.	2015.	2016.	2015.	2016.
Površina u km ²	26.111	26.111	3.189	3.189	12,2	12,2
Stanovništvo u tisuć. (procj. prema popisu)	2.209	2.206	252	252	11,4	11,4
Poreski prihodi u mil. KM	290,6	344,6	19,7	25,7	6,8	7,5
Poreski prihodi po stanovniku u KM	124,5	156,2	78,3	102,2	62,9	65,4
Industrijska proizvodnja - indeks	102,2	102,6	106,2	104,6	-	-
Izvoz robe - u mil. KM	6.142.381	6.259.782	658.339	702.350	10,7	11,2
Uvoz robe - u mil. KM	10.678.330	10.925.411	914.282	932.042	8,6	8,5
Pokrivenosti uvoza izvozom u %	57,5	57,3	72,0	75,4	-	-
Trgovinska bilanca u mil. KM (deficit)	-4.535.949	-4.665.629	-255.944	-229.692	5,6	4,9
Zaposlenost - prosjek	450.121	457.974	41.615	43.474	9,2	9,5
Radno sposobno stanovništvo (15-64)	1.560.192	1.556.536	179.464	178.978	11,5	11,5
Radna snaga - broj	839.986	830.181	82.463	82.222	9,8	9,9
Stupanj registrirane zaposlenosti u %	28,9	29,4	23,2	24,3	-	-
Stupanj aktivnosti u % ⁶	53,8	53,3	45,9	45,9	-	-
Nezaposlenost – broj sa stanjem 31.12.	389.865	372.207	40.848	38.748	10,5	10,4
Stupanj registrirane nezaposlenosti u %	46,4	44,8	49,5	47,1	-	-
Plaća - prosječna u KM	830	839	673	678	81,1	80,8
Mirovina - prosječna u KM	366	369	359	361	98,1	97,8
Broj umirovljenika – broj sa stanjem 31.12.	402.044	409.335	38.457	38.916	9,6	9,5
Broj poslovnih subjekata – broj sa stanjem 31.12.	103.066	105.083	10.908	10.225	10,6	9,7
Ostvarene investicije u stalna sredstva u mil. KM	2.495	- ¹⁷	194	-	7,8	-
Stupanj investiranja	15,1	-	-	-	-	-

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, lipanj 2017. godine

¹⁵ Procjena ukupnog broja prisutnih stanovnika od 30. 6. 2016. godine, Federalnog zavoda za statistiku pokazuje da u Kantonu Središnja Bosna ima 251.973 stanovnika.

¹⁶ Ukupni podaci o investicijama za 2016. godinu u FBiH i po kantonima biće dostupni u kolovozu 2017. godine.

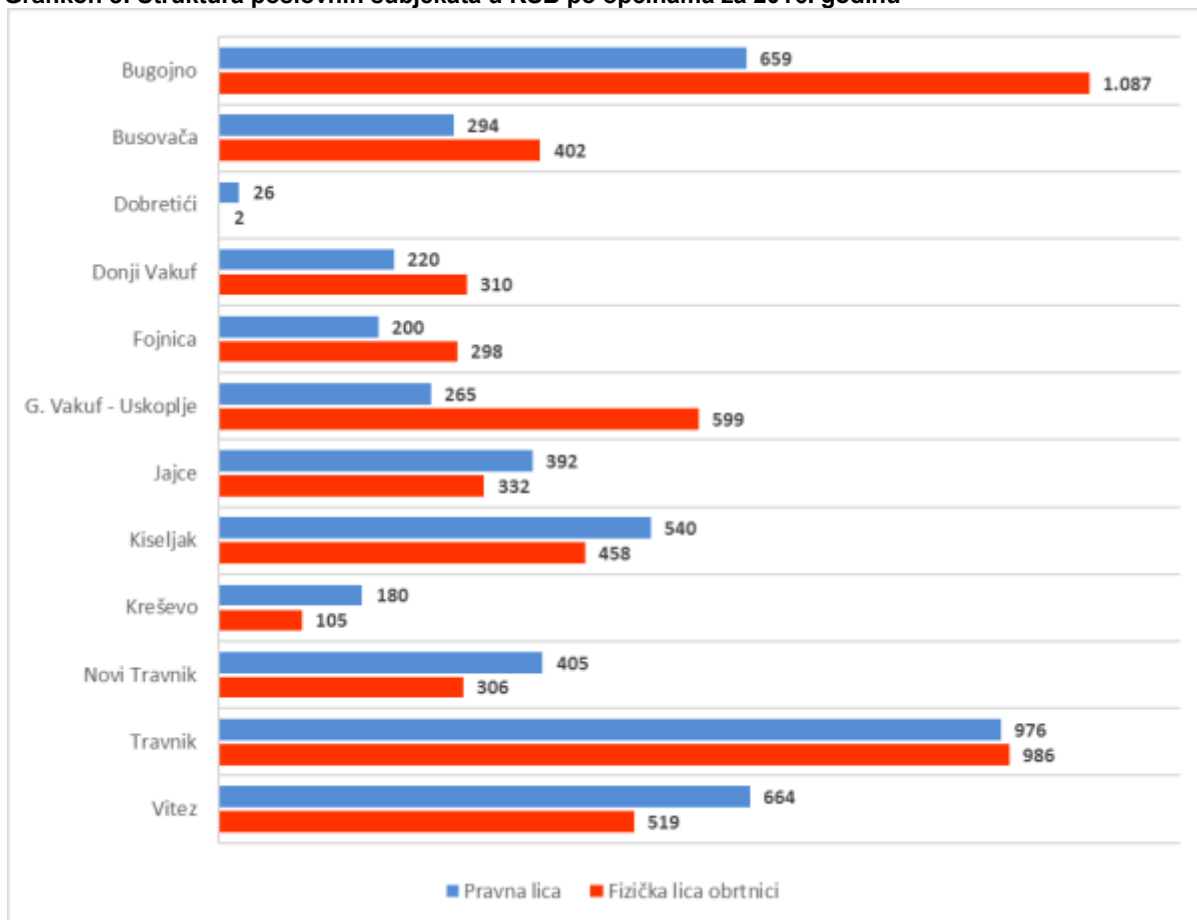
¹⁷ Podaci o investicijama za 2016. godinu u FBiH i po kantonima biće dostupni u augustu 2017. godine.

Prema statističkim podacima ukupan broj poslovnih subjekata u Federaciji BiH na dan 31. 12. 2016. godine iznosio je 105.083, što je više za 2,0 % u odnosu na prethodnu godinu. Ukupan broj poslovnih subjekata u KSB iznosi 10.225 i manji je za 683 ili 6,3 % u odnosu na prethodnu godinu. Broj poslovnih subjekata u KSB učestvuje u ukupnom broju poslovnih subjekata u Federaciji BiH s 9,7 %.

Registriran broj pravnih osoba u 2016. godini u Federaciji BiH iznosi 55.487, što je više za 3,8 % u odnosu na prethodnu godinu. U Kantonu Središnja Bosna broj pravnih osoba iznosi 4.821, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 162 ili 3,5 %. Broj registriranih pravnih osoba u KSB učestvuje u ukupnom broju registriranih pravnih osoba u Federaciji BiH s 8,7 %.

Broj registriranih obrtnika u FBiH sa stanjem na dan 31. 12. 2016. godine iznosio je 49.596, što je manje za 0,1 % u odnosu na prethodnu godinu, dok u KSB broj registriranih obrtnika iznosi 5.404 što je manje za 845 ili 13,5 % u odnosu na 2015.godinu. Broj registriranih obrtnika u KSB učestvuje u ukupnom broju registriranih obrtnika u Federaciji BiH s 13,7 %. Broj registriranih poslovnih subjekata u KSB po općinama daje se u slijedećem grafikonu.

Grafikon 3: Struktura poslovnih subjekata u KSB po općinama za 2016. godinu

Izvor: Federalni zavod za statistiku

U 2016. godini u Federaciji BiH ostvaren je rast fizičkog obima industrijske proizvodnje po stopi od 2,6%, dok je u Kantonu Središnja Bosna ostvaren rast fizičkog obima industrijske proizvodnje po stopi od 4,6 %. Najveći doprinos rastu fizičkog obima industrijske proizvodnje ovog kantona ima prerađivačka industrija (rast 6,1 %), što se može vidjeti u tablici broj 8.

Tablica 7: Indeks industrijske proizvodnje Kantona Središnja Bosna

	2016/2015	
	Federacija BiH	Kanton Središnja Bosna
INDUSTRIJA - UKUPNO	102,6	104,6
PREMA GLAVNIM INDUSTRIJSKIM GRUPACIJAMA		
Intermedijarni proizvodi	102,3	98,7
Energija	102,3	97,5
Kapitalni proizvodi	103,4	125,3
Trajni proizvodi za široku potrošnju	117,1	151,5
Netrajni proizvodi za široku potrošnju	101,7	99,7
PREMA PODRUČJIMA I OBLASTIMA KD-a		
Vađenje ruda i kamena	105,7	97,5
Prerađivačka industrija	102,8	106,1
Proizvodnja i opskrba električnom energijom i plinom	100,4	97,7

Izvor: Federalni zavod za statistiku

U 2016. godini u Federaciji BiH ostvaren je izvoz u ukupnom iznosu od 6.260 mil. KM što je za 1,9 % više u odnosu na izvoz u 2015. godini. U Kantonu Središnja Bosna izvoz iznosi 702 mil. KM što je za 6,7 % više u odnosu na prethodnu godinu. Izvoz Kantona učestvuje u ukupnom izvozu Federacije BiH s 11,2 %.

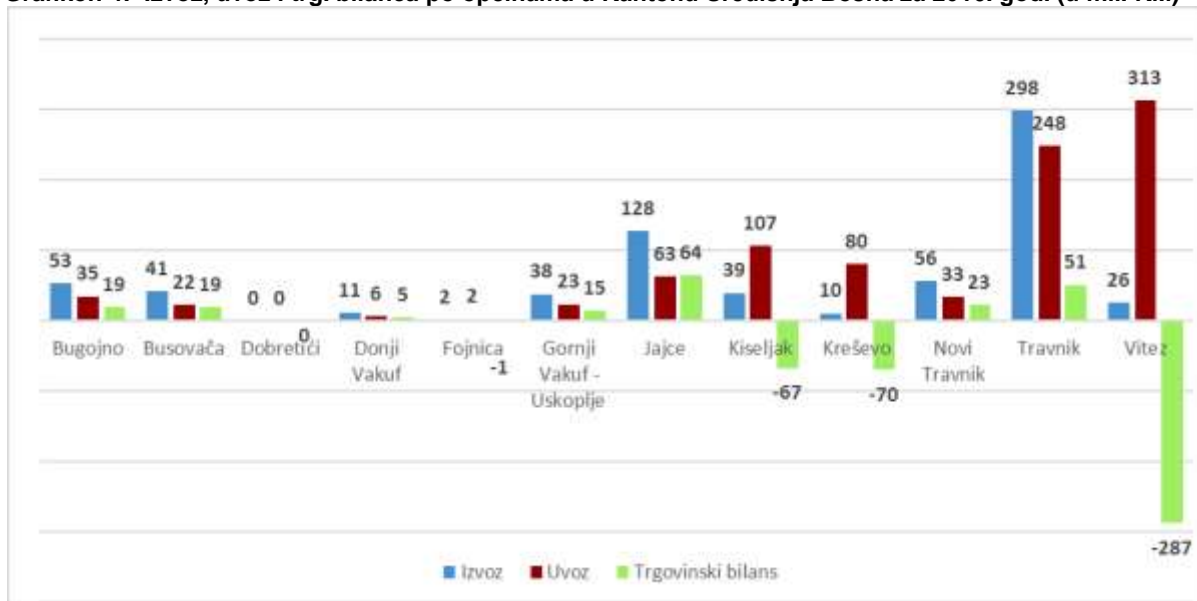
Povećanje izvoza zabilježeno je u većini općina Kantona, a najviše u Kreševu za 46,5 %, Gornji Vakuf - Uskoplju za 20,0 % dok je najveće smanjenje izvoza zabilježeno u općini Fojnica za 34,8 %.

U 2016. godini u Federaciji BiH ostvaren je uvoz u ukupnom iznosu od 10.925 mil. KM što je za 2,3 % više u odnosu na 2015. godinu. U KSB uvoz iznosi 932 mil. KM što je za 1,9 % više u odnosu na prethodnu godinu. Uvoz Kantona učestvuje u ukupnom uvozu FBiH s 8,5 %.

Povećanje uvoza zabilježeno je u nekoliko općina Kantona, a najviše u općini Donji Vakuf za 41,0 % i Jajce za 13,5 %.

Postotak pokrivenosti uvoza izvozom u 2016. godini u FBiH iznosi 57,3 %, a u KSB 75,4 %, što se može vidjeti u grafikonu 4.

Grafikon 4: Izvoz, uvoz i trg. bilanca po općinama u Kantonu Središnja Bosna za 2016. god. (u mil. KM)

Izvor: Uprava za neizravno oporezivanje BiH, posredovanjem Agencije za statistiku BiH

U 2016. godini u Federaciji BiH ostvaren je prosječan broj zaposlenih u iznosu od 457.974, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 1,7 % ili 7.853 zaposlena osoba. U Kantonu Središnja Bosna broj zaposlenih u 2016. godini iznosi 43.474, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 1.859 ili za 4,5 %. Broj zaposlenih u KSB učestvuje u ukupnom broju zaposlenih u FBiH s 9,5 %.

Povećanje broja zaposlenih zabilježeno je u većini općina Kantona, najviše u Busovači za 8,0 %, Gornji Vakuf - Uskoplju za 7,3 % dok je najveći pad broja zaposlenih zabilježen u Dobretićima za 12,8%.

Stupanj registrirane zaposlenosti u KSB po EU metodologiji, točnije po metodologiji Međunarodne organizacije rada (ILO) - broj zaposlenih u odnosu na radno sposobno stanovništvo, iznosi 24,3 % što je u odnosu na prethodnu godinu više za 1,1 % (stupanj zaposlenosti u FBiH iznosi 29,4 %).

Prosječan broj zaposlenih i radno sposobno stanovništvo po općinama u KSB u 2016. godini dat je u slijedećem grafikonu.

Grafikon 5: Prosječan broj zaposlenih i radno sposobno stanovništvo u KSB u 2016. godini

Izvor: Federalni zavod za statistiku, 2017; Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

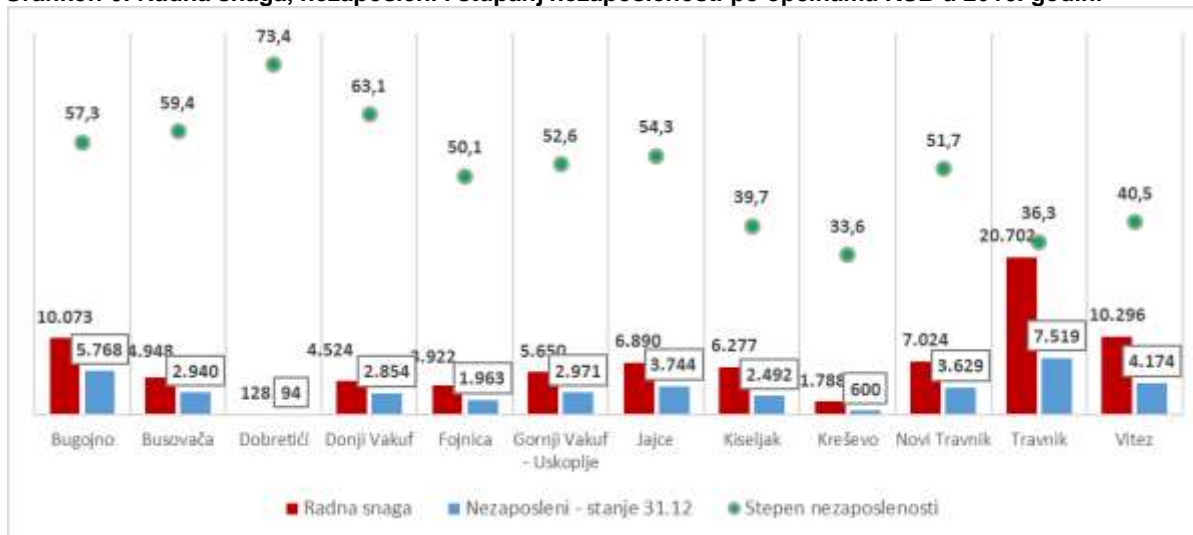
Registriran broj nezaposlenih u Federaciji BiH sa stanjem na dan 31. 12. 2016. godine iznosi 372.207 što je manje za 4,5 % u odnosu na 2015. godinu.

Registrirana nezaposlenost u Kantonu Središnja Bosna u prosincu 2016. godine iznosi 38.748 osoba koja traže zaposlenje, što je manje za 2.100 ili 5,1 % u odnosu na prethodnu godinu. Broj nezaposlenih u ukupnom broju nezaposlenih u FBiH iznosi 10,4 %.

Najveći broj nezaposlenih osoba registriran je u općinama Travnik (2,0 % od ukupnog broja nezaposlenih u FBiH) i Bugojno (1,5 %), dok je najmanji broj nezaposlenih osoba registriran u Kreševu (0,2 %) i Dobretićima (0,03 % od ukupnog broja nezaposlenih u FBiH).

Smanjenje broja nezaposlenih registrirano je u svim općinama, a najviše u Kreševu za 15,3 %, Fojnici za 7,3 %, Novom Travniku za 7,0 %, Travniku i Dobretićima za 6,9 %.

Stupanj nezaposlenosti, prema registriranim podacima, u odnosu na radnu snagu u FBiH u 2016. godini iznosi 44,8 %, a u KSB 47,1 %. Radna snaga, nezaposleni i stupanj nezaposlenosti po općinama u KSB u 2016. godini prikazan je u grafikonu ispod.

Grafikon 6: Radna snaga, nezaposleni i stupanj nezaposlenosti po općinama KSB u 2016. godini

Izvor: za zaposlenost i nezaposlenost FZS mjesečni statistički pregled FBiH 2017.

U 2016. godini u Federaciji BiH prosječna mjesečna isplaćena neto plaća iznosila je 839 KM i viša je za 1,1 % u odnosu na prethodnu godinu. U Kantonu Središnja Bosna prosječna neto plaća iznosi 678 KM što je manje za 0,8 % u odnosu na 2015. godinu i što je 81,1 % u odnosu na prosjek FBiH.

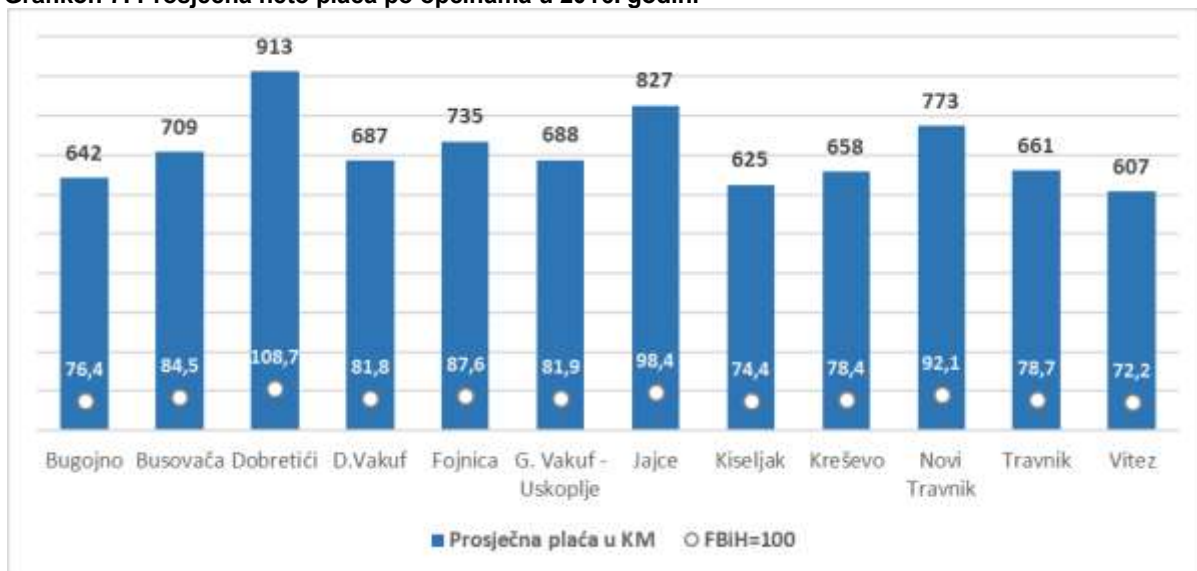
Povećanje prosječne mjesečne plaće zabilježeno je u polovini općina Kantona, najviše u Dobretićima za 4,6 % i Novom Travniku za 3,4 %, a najveće smanjenje je zabilježeno u Busovači za 2,1 %.

Plaće u KSB po općinama u 2016. godini prikazane u tablici ispod.

Tablica 8: Prosječna neto plaća po općinama KSB u 2016. godini

Općine	Prosječna neto plaća u KM	Učešće FBiH = 100
Bugojno	642	76,5
Busovača	709	84,5
Dobretići	913	108,8
Donji Vakuf	687	81,9
Fojnica	735	87,6
G. Vakuf - Uskoplje	688	82,0
Jajce	827	98,6
Kiseljak	625	74,5
Kreševo	658	78,4
Novi Travnik	773	92,1
Travnik	661	78,8
Vitez	607	72,3
Kanton Središnja Bosna	678	80,8
Federacija BiH	839	100,0

Izvor: FZS; Kanton Središnja Bosna u brojkama, 2017.

Grafikon 7: Prosječna neto plaća po općinama u 2016. godini

Izvor: (Federalni zavod za statistiku, 2017) Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

Ukupan broj umirovljenika u Federaciji BiH u prosincu 2016. godine iznosi 409.335, što je za 1,8 % više nego u prethodnoj godini. U Kantonu Središnja Bosna broj umirovljenika u prosincu 2016. godine iznosi 38.916 što je više za 1,2 % i što je 9,2 % u odnosu na ukupan broj umirovljenika u FBiH. Broj umirovljenika se povećao u većini općina Kantona, a najviše u Kreševu za 4,1 % i Kiseljaku za 2,0 %.

Prosječna isplaćena mirovina u prosincu 2016. godine u FBiH iznosi 369 KM, što je više za 0,8 %, dok u KSB prosječna isplaćena mirovina iznosi 361 KM što je više za 0,6 % u odnosu na prethodnu godinu. Povećanje prosječne isplaćene mirovine zabilježeno je u svim općinama Kantona dok je najviše u G.Vakuf - Uskoplju za 1,4 %, a najmanje u Jajcu za 0,1 %.

Tablica 9: Broj umirovljenika i iznos mirovina po općinama KSB u 2016. godini

Općine	Broj umirovljenika	Ukupan iznos isplaćenih mirovina	Prosječna mirovina u KM
Bugojno	4.944	1.725.209	348,9
Busovača	2.693	1.010.426	375,2
Dobretići	0,0	0,0	0,0
Donji Vakuf	2.120	732.832	345,7
Fojnica	2.329	827.796	355,4
G.Vakuf - Uskoplje	2.601	860.532	330,8
Jajce	3.240	1.081.386	333,8
Kiseljak	3.285	1.214.090	369,6
Kreševo	1.067	375.985	352,4
Novi Travnik	3.821	1.419.733	371,6
Travnik	8.419	3.154.122	374,6
Vitez	4.397	1.661.340	377,8
Kanton Središnja Bosna	38.916	14.063.451	361,4
Federacija BiH	345.629	137.713.967	398,4
UKUPNO PIO FBiH	409.335	151.016.660	368,9

Izvor podataka: Federalni zavod za mirovinsko i invalidsko osiguranje Mostar ; Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

3.4. Pretpostavke društvenog i gospodarskog razvitka za razdoblje od 2018. – 2021. godine

U 2018. godini referentne međunarodne institucije nagovještavaju nastavak trenda pozitivnih ekonomskih prilika kako u svijetu, tako i u neposrednom eksternom okruženju kada je u pitanju Bosna i Hercegovina. Ovaj nastavak povoljnog eksternog ambijenta uz pojačani doprinos internih dinamika bi trebao rezultirati dodatnim jačanjem ekonomskog rasta u Bosni i Hercegovini. Prema projekciji DEP -a očekuje se da bi stopa realnog rasta BDP-a u 2018. godini mogla iznositi 3,2 %. Pretpostavlja se da bi ključni oslonac ekonomskog rasta u 2018. godini trebala predstavljati domaća tražnja. Naime, povećanje ukupne ekonomske aktivnosti u zemlji uz očekivano povećanje industrijske proizvodnje i građevinskih radova praćeno povećanjem broja zaposlenih i prihoda od izvoza trebalo bi rezultirati povećanjem raspoloživog dohotka građana a samim tim i povećanjem privatne potrošnje koja će kao i prethodnih godina predstavljati ključni oslonac ekonomskog rasta. S druge strane, imajući u vidu visok nivo javne potrošnje u okviru BDP -a u BiH i napore koji se ulažu kroz proces fiskalne konsolidacije u 2018. godini se ne očekuje značajniji rast javne potrošnje.

U razdoblju 2019-2021. godina pod pretpostavkom nastavka stabilnog eksternog okruženja u ovom srednjoročnom vremenskom okviru u Bosni i Hercegovini se očekuje nastavak ekonomskog rasta po prosječnim stopama rasta od 3,6 % na godišnjem nivou . Tijekom ovog razdoblja očekuje se da domaća tražnja kroz privatnu potrošnju i investicije bude glavni oslonac ekonomskog rasta. S druge strane, tijekom promatranog razdoblja očekuje se stagnacija javne potrošnje što će rezultirati smanjenjem njenog učešća u strukturi BDP-a odnosno njenog doprinosa u ekonomskom rastu Bosne i Hercegovine. Također, reformske mjere koje su usmjerene ka poboljšanju poslovnog ambijenta u zemlji trebale bi rezultirati većim investicionim ulaganjima (domaćim i inozemnim) što bi ojačalo privatni sektor, zaposlenost i u konačnici bh. vanjskotrgovinsku robnu razmjenu sa svijetom.

Industrijska proizvodnja

Tijekom 2018. godine povoljna eksterna događanja uz očekivano povećanje ukupne ekonomske aktivnosti u zemlji trebali bi rezultirati nastavkom trenda rasta industrijske proizvodnje u BiH. Pored prerađivačke industrije gdje izvozna tražnja ima primarnu ulogu, tijekom 2018. godine očekuje se i značajniji doprinos sektora za proizvodnju električne energije.

Naime, pod pretpostavkom povoljnijih hidroloških prilika tijekom 2018. godine očekuju se bolji rezultati u proizvodnje električne energije samim tim i veći doprinos rastu industrijske proizvodnje.

Tako se uz pretpostavku nastavka trenda rasta proizvodnje u prerađivačkoj industriji, povećanje proizvodnje električne energije i tradicionalno dobre rezultate u okviru sektora rudarstvo prema projekcijama DEP-a u Bosni i Hercegovini u 2018. godini može očekivati rast fizičkog obima proizvodnje od preko 5 %.

U razdoblju 2019-2021. godina, u BiH se očekuje osjetniji ekonomski napredak u okviru kojeg bi događanja u industrijskoj proizvodnji trebala imati središnju ulogu. Pored očekivanih povoljnih eksternih prilika u ovom srednjoročnom vremenskom okviru se očekuje i značajniji utjecaj internih dinamika u funkciji jačanja industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini. Naime, tijekom ovog razdoblja očekuje se da bi reformske mjere na unaprijeđenu poslovnog ambijenta koje provode nadležne institucije u Bosni i Hercegovini trebale polučiti mjerljive rezultate. Poboljšanje poslovnog ambijenta trebalo bi rezultirati povećanjem investicionih ulaganja (domaćih i inozemnih), veću iskorištenost postojećih i pokretanje novih kapaciteta, povećanje broja zaposlenih i jačanje konkurentske pozicije bh. proizvođača kako na domaćem tako i na inozemnim tržištima. Imajući u vidu sve navedene okolnosti tijekom ovog razdoblja očekivane stope rasta fizičkog obima industrijske proizvodnje prema projekciji DEP-a iznose preko 5 % na godišnjem nivou.

Tržište rada

Iako još uvijek nisu dostupni detaljni podaci za tržište rada u 2018. godini može se očekivati da će u promatranoj godini nastaviti trend postupnog smanjenja stope nezaposlenosti, odnosno povećati broj zaposlenih osoba. Prema podacima za siječanj 2018. godine broj registriranih nezaposlenih osoba u BiH je manji za 7 % u odnosu na siječanj 2017. godine. Kao i prethodnih godina, intenzitet rasta broja zaposlenih osoba ali i plaća značajno će biti determiniran poslovnim ambijentom u BiH odnosno u regiji. Prema projekcijama Europske komisije (Forecast, jesen 2017) u EU 28 također se očekuje postupno smanjenje stope nezaposlenosti u 2018. godini.

Pored toga, nivo investicija i obim vanjskotrgovinske aktivnosti u BiH bi mogao utjecati na kreiranje radnih mjesta odnosno intenzitet zapošljavanja. Uz rast potražnje i bolje poslovni ambijent očekuju se veće mogućnosti zapošljavanja. Djelatnosti koje zapošljavaju najveći broj osoba u BiH (industrija i trgovina) mogle bi i u 2018. godini dati značajan doprinos zapošljavanju, odnosno obim poslovne aktivnosti u navedenim oblastima utjecat će na stopu rasta broja zaposlenih osoba. Prema navedenim događanjima u BiH se u 2018. godini može očekivati rast broja zaposlenih osoba od 2,7 % g/g, odnosno prosječne neto plaće od 1,9 %.

U razdoblju 2019-2021. godine prema projekcijama DEP-a očekuje se rast obima investicija, trgovine, industrijske proizvodnje što bi trebalo imati pozitivan utjecaj na zapošljavanje i plaće u BiH. Također, nivo provođenja strukturnih reformi u BiH utjecat će na intenzitet smanjenja stope nezaposlenosti, što je pored pretpostavljenog ekonomskog rasta jedan od bitnih faktora za ostvarenje projekcija na tržištu rada i kreiranje novih radnih mjesta. Uzimajući u obzir sve navedeno, u razdoblju 2019-2021. godine se može očekivati rast broja zaposlenih osoba oko 2,5 %/2,6 % g/g, odnosno neto plaća 2,4 %-2,8 % g/g.

Cijene

Kretanje ukupnog nivoa cijena u BiH u 2018. godini značajno će determinirati događanja na svjetskom tržištu energenata (naročito sirove nafte), kao i nekoliko bitnih domaćih faktora poput povećanja trošarina duhan i cigarete i goriva. Rast cijena sirove nafte nastavljen je u 2018. godini. Prema podacima Svjetske banke cijena sirove nafte (brent) u veljači 2018. godine iznosila je 65,4 \$/barelu, što je više za 18 % u odnosu na isti mjesec prethodne godine. Pored toga, prema predviđanjima EK (zimске projekcije 2018) cijena sirove nafte u 2018. godini mogla bi biti veća za 24,6 % u odnosu na prethodnu godinu. Slična predviđanja o kretanju cijena ovog energenta ima i ECB.

Na taj način EK očekuje nešto brži rast inflacije u 2018. godini u odnosu na prethodnu godinu (EU 28 1,9 %). Pored toga, od domaćih faktora koji determiniraju nivo inflacije uzet je u obzir nastavak postupnog povećanja trošarina na duhan i cigarete (harmonizacija politike trošarina u BiH sa politikom trošarina na cigarete u EU), poskupljenje određenih cigareta kao rezultat poslovne politike proizvođača, kao i poskupljenje tečnih goriva (Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o trošarinama u BiH). Uzimajući u obzir sve navedeno u 2018. godini se može očekivati inflacija od 1,6 % g/g.

Projekcije inflacije za razdoblje 2019-2021. godine bazirane su na sličnim pretpostavkama. U 2019. godini raspoloživi podaci o kretanju cijena sirove nafte na svjetskom tržištu ukazuju na smanjenje cijene sirove nafte od 5,9 % g/g, a inflacija u EU 28 bi mogla iznositi 1,8 % (projekcije EK, zima 2018). U 2020. godini cijena sirove nafte također bi mogla biti manja za 4,7 % g/g (projekcije ECB, mart 2018. godine). Uz stabilne cijene hrane na svjetskom tržištu, nastavak postupnog povećanja cijena cigarete u BiH i bez značajnijih promjena cijena komunalija, u BiH se u 2019. godini očekuje inflacija od 1,5 % odnosno 1,6 % u 2020. godini i 1,4 % u 2021. godini. Svaka odstupanja od pretpostavljenih kretanja cijena domaćih i eksternih faktora koji determiniraju bh. cijene mogu utjecati na ukupan nivo inflacije 2019-2021. godine, što su ujedno i rizici za projekcije.

Bankarski sektor

Ukupni krediti u prvom mjesecu 2018. godine su iznosili 18,36 mlrd. KM i uspoređujući sa istim razdobljem prošle godine su veći 1,16 mlrd. KM odnosno 6,9 % g/g. Svi sektori osim kredita općoj vladi su dali doprinos ovome rastu. Krediti stanovništvu su rasli 7,1 % g/g i na kraju siječanja 2018. godine su iznosili 8,64 mlrd. KM. U isto vrijeme krediti nefinancijskim poduzećima iznosili su 8,68 mlrd. KM. i veći su za 8,1 % g/g.

Rast kredita u ove dvije oblasti (koje čine više od 94 % ukupnih kredita) uz umjerene stope gospodarskog rasta i rasta stope zaposlenosti predstavljaju realnu pretpostavku da će se i u narednom razdoblju nastaviti kreditna ekspanzija.

Sa nastavkom pozitivnih ekonomskih trendova u BiH, zemljama okruženja i zemljama koji su najznačajniji ekonomski partneri, može se očekivati nastavak rasta mase ukupnih kredita nešto umjerenijim stopama rasta praćene daljnjim opadanjem aktivnih kamatnih stopa. Stopa rasta ukupnih kredita za razdoblje od 2018. – 2019. godine bi se kretala oko 5,5 % g/g, a u razdoblju 2020.– 2021. godine, oko 4 % g/g.

Ukupni depoziti u prvom mjesecu 2018. godine iznosili su 19,92 mlrd. KM uz rast od 11,2 % g/g. Od ovoga iznosa na depozite stanovništvu se odnosilo 11,29 mlrd. KM uz rast od 5,4 % g/g dok su depoziti nefinancijskih poduzeća iznosili 4,91 mlrd. KM uz rast od 19,5 % g/g. Depoziti ova dva sektora čine najveći dio depozita na računima bh. banaka (preko 80 %) te su oni glavna determinanta rasta ukupnih depozita. Poboljšanje uvjeta na tržištu rada, uz stabilnost rada bankarskog sektora, te poboljšanje CAR, NPL, pretpostavka su za nastavak rasta ukupne količine i stope rasta depozita u razdoblju 2018.-2021. god. Za očekivati je i da će se zadržati nizak nivo pasivnih kamatnih stopa i u narednom razdoblju. Za razdoblje od 2018. – 2019. godine očekuje se daljnji rast ukupnih depozita po nešto umjerenijoj stopi oko 6,0 % g/g, a u razdoblju između 2020. – 2021. godine do 5,0 % g/g.

Platna bilanca

Pretpostavka za deficit tekućeg računa u 2018. godini je da bi moglo doći do povećanja od 0,8 %, dok bi se 2019. i 2020. godine mogao očekivati rast deficita za 6,8 % odnosno 6,7 %. U 2021. godini došlo bi do zanemarivog porasta tako da bi se deficit tekućeg računa kretao oko nule.

Dosadašnji trend financiranja deficita tekućeg računa bi se nastavio i u razdoblju od 2018-2021. godine te bi i dalje bilo u velikoj mjeri omogućen prilivima financijskih sredstva iz inozemstva (doznake građana iz inozemstva, socijalne beneficije, izravne strane investicije i stavke - ostalih investicija). U navedenom razdoblju se očekuje i nastavak kreditnog aranžmana sa Međunarodnim monetarnim fondom kako bi se nadvladali rizici financiranja deficita na tekućem računu.

Pretpostavke vanjskotrgovinske razmjene

Pretpostavlja se da bi trend rasta u svjetskoj trgovini trebao biti nastavljen i u 2018. godini što će imati pozitivne implikacije na regiju i u konačnici i na Bosnu i Hercegovinu i njenu vanjskotrgovinsku razmjenu sa svijetom. Prema projekcijama DEP-a, u 2018. godini u Bosni i Hercegovini se očekuje realno povećanje ukupnog izvoza 7,3 %, pri čemu bi stope rasta izvoza roba iznosila 8,1 % a rast izvoza usluga 5,0 % u odnosu na prethodnu godinu. S druge strane, uz ovaj rast izvoza uz očekivano povećanje ekonomske aktivnosti i domaće tražnje trebalo bi rezultirati realnim povećanjem ukupnog uvoza od 4,8 % (robe 4,9 %, usluge 3,0 %) u odnosu na prethodnu godinu. Rezultat ovih kretanja uvoza i izvoza je blago smanjenje vanjskotrgovinskog deficita, bolja pokrivenost uvoza izvozom, dok bi doprinos vanjske trgovine u ekonomskom rastu za 2018. godinu trebao biti bio blago pozitivan.

Raspoložive projekcije međunarodnih institucija ukazuju nastavak trenda rasta svjetske ekonomije, što će imati pozitivne implikacije na regiju i u konačnici i na Bosnu i Hercegovinu. Ova eksterna događanja, uz dodatni doprinos internih dinamika koje se ogledaju kroz poboljšanje poslovnog ambijenta predstavljaju glavno uporište očekivanog ekonomskog napretka u BiH.

Tako se tijekom ovog razdoblja očekuje prosječni ekonomski rast od 3,6 % u realnom smislu, povećanje investicija od skoro 10 % na godišnjem nivou, povećanje zaposlenosti i intenziviranja vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom.

Imajući u vidu navedene okolnosti, projekcija DEP-a je da bi se u BiH u razdoblju 2019.-2021. godina moglo očekivati povećanje ukupnog izvoza sa godišnjim stopama rasta od 6 %, 5,8 % i 5,0 % u realnom smislu respektivno. S druge strane, viši nivo ekonomske aktivnosti dovest će to povećanja domaće tražnje u okviru sektora stanovništva i korporativnog sektora što će rezultirati i povećanjem bh. uvoza.

Očekuje se da stope rasta uvoza budu nešto niže u odnosu na izvoze i trebale bi se kretati od 3,8 % u 2019., 3,6 % u 2020., i 3,7 % u 2020. godini. Više stope rasta izvoza od uvoznih u srednjem roku bi trebale rezultirati povećanjem izvozne zastupljenosti u BDP-u uz stagnaciju učešća uvoza u okviru istog što će u konačnici stabilizirati bh. vanjskotrgovinsku bilancu, poboljšati pokrivenost uvoza izvozom u Bosni i Hercegovini.

Izravna strana ulaganja

Izravna strana ulaganja u 2018. godini bi iznosila oko 2,2 % BDP. Povećan je interes investitora za ulaganje u obnovljive izvore energije tako da su najavljeni ili su već počela ulaganja u više vjetroelektrana (VE"Gradina "i VE"Kupres 1" i „VE Trusina“ sa ulaganjem kompanija iz UK „Kermas“). Najavljen je i početak ulaganja i u solarne elektrane kao to su „SFE Bančić“ Ljubinje, turskog investitora „SFE Mostar“, „SFE Mrkovići“. Druga interesantna oblast su sportsko rekreacione i rezidencijalne komplekse najviše u okolini Sarajeva („Green Valley City“, „Compact Invest“, „Buroj ozone“ općina Trnovo). Značajan doprinos daljnjem investicijama svakako će donijeti najavljeno ulaganje u izgradnju autoputa Banja Luka-Prijedor-N. Grad na principu privatnog javnog partnerstva uz ulaganje u rekonstrukciju željezničke infrastrukture (s kineskom kompanijom „China Shadong Int. Economic & technical cooperation Group Ltd.“u vrijednosti 700 mil. EUR). Očekivani nastavak privatizacije manjinskog udjela državnog kapitala u firmama Sarajevo osiguranje d.d., Energoinvest d.d. Sarajevo i Aluminij d.d. Mostar mogu također doprinijeti novim investicijama.

Izravna strana ulaganja u 2019. godini bi se kretala oko 2,3 % BDP. Uz pretpostavku da dođe do dugo najavljivane prodaje ili pronalazjenja strateškog partnera kompanija u državnom vlasništvu „BH Telekom“ d.d. Sarajevo i „HT Telekom“ d.d. Mostar došlo bi do značajnog priliva stranih sredstava (nije uključena u projekciju) . Uz promjenu uvjeta na elektroenergetskom tržištu došlo bi i do početka u realizaciji hidro i termoenergetskih projekata koji su trenutno u zastoju („TE Ugljevik 3 “ te „HE Ulog“ i „HE Mrsovo“).

Učešće izravnih stranih ulaganja u 2020. godini bi se povećala do 2,4 % od BDP dok bi u 2021. godini bi bila 2,3 % od BDP . Uz nastavak ulaganja u elektroenergetske projekte, doprinos bi svakako dalo i nastavak ulaganja u izgradnju puteva i modernizaciju željezničke infrastrukture ugovoren od strane kineskog partnera. U izradu projekcije nije uzeta u obzir moguća izgradnja projekata kao što su „HE Dabar“ i „TE Gacko 2“, koji su još u fazi pronalazjenja strateškog partnera.

3.5. Rizici ostvarenja pretpostavki

Ostvarivanje makroekonomskih i fiskalnih pretpostavki može biti podložno utjecaju sljedećih faktora:

- **Usporavanje oporavka EU ekonomije** - Ekonomija Bosne i Hercegovine spada u grupu malih otvorenih ekonomija, visoko osjetljiva na globalna kretanja i stoga veoma izložena eksternim šokovima. Projicirani postupni oporavak i oživljavanje BiH ekonomije je u izravnoj ovisnosti od ekonomskog oporavka njenih trgovinskih partnera u EU i regije, pa bi se svako usporavanje oporavka ekonomije EU i regije negativno odrazilo na BiH ekonomiju.
- **Industrijska proizvodnja** - Potencijalni rizik kod industrijske proizvodnje predstavlja neizvjesnost i još uvijek nedovoljno siguran ekonomski oporavak u užem i širem međunarodnom ekonomskom okruženju. Kašnjenje odnosno nizak stupanj implementacije reformskih zakona također mogu negativno utjecati na rast industrijske proizvodnje. Visok nivo integracije sa zemljama EU kroz trgovinske i financijske tokove praktički određuje kretanje industrijske proizvodnje u BiH. Eventualno pogoršanje situacije na EU tržištu posebno u slučaju zemalja koje su glavni trgovinski partneri BiH predstavlja najveći rizik po oporavak industrijske proizvodnje u BiH.
- **Tržište rada** - Osnovni rizici za ostvarenje pretpostavki na tržištu rada su prvenstveno nivo potražnje, investicija i obim trgovine ne samo u BiH nego i u EU. Nezadovoljavajući poslovni ambijent bi mogao usporiti pozitivna dešavanja na tržištu rada, odnosno povećanje broja zaposlenih i neto plaća.
- **Cijene** - Osnovni rizici za ostvarenje pretpostavki cijena su podijeljeni u dvije grupe: vanjski i domaći. Vanjski rizici se odnose na značajna smanjenja cijena nafte i hrane na svjetskom tržištu koja bi doprinijela sporijem rastu općeg nivoa cijena, a u ekstremnom slučaju i nastavku deflacije. Domaći rizici su prvenstveno vezani za su nepredviđene promjene cijena električne energije, uvođenje/povećanje trošarina na određene proizvode i sl.
- **Monetarni sektor** - Navedena kretanja deviznih rezervi i novčane mase mogu se očekivati ukoliko se sve navedene pretpostavke, na kojima su bazirane, ostvare. Ukoliko dođe do pogoršanja u vanjskoj trgovini ili smanjenja depozita, ili smanjenja bilo kojeg vida priljeva, postoji rizik da se projekcije ne ostvare.
- **Stanje u bankarskom sektoru** – Rizici se ogledaju prije svega u pogoršanju gospodarskog rasta, koji bi bio praćen povećanjem nezaposlenosti sa refleksijama na otežane uvjete rada i nestabilnost bankarskog sistema. Ovo bi se reflektiralo na povećanju aktivnih kamatnih stopa, smanjenju cjelokupne kreditne aktivnosti te smanjenju mase i stope rasta depozita. Bitna stavka za bankarski sektor BiH, jeste mogućnost financiranja iz inozemstva, a na koju velik utjecaj ima kreditni rejting zemlje u smislu cijene izvora financiranja. Pad kreditnog rejtinga doveo bi do povećanja cijene izvora financiranja na međunarodnom tržištu. Kontrakcija investicijskih aktivnosti zbog slabijeg pristupa kreditiranju može usporiti oživljavanje BiH ekonomije.
- **Vanjski sektor** - Rizici po našu ekonomiju i vanjskotrgovinski sektor uopće se ogledaju u pogoršanju ekonomske situacije u EU, izravno bi imalo utjecaja i na oslabljene performanse susjednih ekonomija, također nama značajnih trgovinskih partnera, što bi značajno utjecalo na smanjenje bh izvoza, SDI i novčanih doznaka iz inozemstva, a jednim dijelom bi utjecalo i na kompenzacije zaposlenih bh državljana u inozemstvu i ugrozilo budući rast bh ekonomije i investicija.
- **Izravna strana ulaganja** - Rizici po izravna strana ulaganja se najviše ogledaju u vidu odlaganju i odustajanju izgradnje velikih elektroenergetskih objekata uz nezainteresiranost stranih ulagača pri provedbi procesa privatizacije preostalih dijelova državnog kapitala. Negativno po ulaganje djeluje činjenica da uvijek nije odlučeno da li će biti uvedene sankcije od strane energetske zajednice odnosno Europske komisije zbog neispunjavanja preuzetih obaveza iz ugovora Energetske zajednice koja se postavlja kao realna prepreka za daljnje ulaganje u oblasti energetike.

- **Promjena porezne politike** – Promjena porezne politike, može se odraziti na povećanje evazije sistema i nezaposlenosti i u vezi s tim izvršiti dalji pritisak na socijalne transfere i destabilizaciju perspektive fiskalne konsolidacije.
- **Prirodne nepogode** – Ukoliko dođe do značajnijih elementarnih nepogoda i suša koje bi mogle značajno ugroziti poljoprivredu i proizvodnju električne energije u hidroelektranama.

4. FISKALNI OKVIR U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU

4.1. Kretanje prihoda u srednjoročnom razdoblju

Strukturu javnih prihoda proračuna Kantona Središnja Bosna čine prihodi po osnovu neizravnih poreza i poreza na dobit, te neporeznih prihoda u vidu prihoda od poduzetničkih aktivnosti i imovine, naknada, pristojbi, novčanih kazni, doprinosa i drugih prihoda a koji se ostvaruju, prikupljaju i raspoređuju prema važećim propisima na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine.

U strukturi ukupnih prihoda, porezni prihodi predstavljaju najznačajniji izvor, s najvećim učešćem prihoda po osnovu neizravnih poreza. Plan ove kategorije prihoda izvršen je u skladu s planom prihoda od neizravnih poreza na Jedinostvenom računu, preuzetom od strane Odjeljenja za makroekonomsku analizu Uprave za neizravno oporezivanje (OMA), u travnju 2018. godine. Raspodjela prihoda za kantone i općine pojedinačno za 2018. godinu i razdoblje 2019-2021. godina urađena je u skladu sa metodologijom propisanom Zakonom o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH", br. 22/06, 43/08, 22/09, 35/14 i 94/15), prema primjenjivanim koeficijentima raspodjele za 2018. godinu, utvrđenom Uputom o određivanju učešća kantona, jedinica lokalne samouprave i nadležnih kantonalnih ustanova za ceste u prihodima od neizravnih poreza i načinu raspoređivanja tih prihoda za 2018. godinu („Službene novine Federacije BiH”, br. 101/17 i 27/18).

4.1.1. Struktura javnih prihoda u KSB za razdoblje od 2015. – 2018. godine

Prema pokazateljima (Tablica 11) vidljivo je da su ostvarenja prihoda od poreza ostvarila rast od 6,8 % u 2016. i 6,2 % u 2017. godini, naročito je to važno za kategoriju *prihoda od neizravnih poreza*. Naime, u 2016. godini prihod od neizravnih poreza povećao se za 5,7 % u odnosu na 2015. godinu ili za 6,6 mil. KM, a u 2017. godini ostvaren je pad od 1,8 % u odnosu na 2016. godinu, da bi se prema procjenama ostvarenja u Proračunu KSB za 2018. godinu, za ovu vrstu prihoda očekivao rast od 2,5 % u odnosu na ostvarenje u 2017. godini.

Tablica 10: Struktura prihoda Kantona Središnja Bosna za razdoblje od 2015. – 2018. godine, u KM

Ekon. kod	Opis	Ostvareno 2015.	Ostvareno 2016.	Ostvareno 2017.	Procjena 2018.
	PRIHODI, PRMICI I FINANCIRANJE	158.980.349	180.954.827	179.809.231	219.330.455
710000	PRIHODI OD POREZA	141.465.018	151.074.389	160.469.445	167.367.100
711000	Porezi na dobit pojedinaca i poduzeća	10.378.213	11.090.654	21.494.850	23.225.900
712000	Doprinosi za socijalnu zaštitu		0	0	0
713000	Porezi na plaću i radnu snagu (zaostale uplate poreza)	165.016	70.965	21.470	100.000
714000	Porez na imovinu	751.128	829.725	819.299	821.000
715000	Domaći porezi na dobra i usluge (zaostale obveze na temelju poreza na promet dobara i usluga)	33.377	106.644	70.690	53.000
716000	Porez na dohodak	10.761.726	12.849.967	14.156.663	16.193.800
717000	Prihodi od neizravnih poreza	119.372.099	126.122.570	123.904.751	126.972.400
719000	Ostali porezi	3.459	3.863	1.722	1.000
720000	NEPOREZNI PRIHODI	13.142.986	14.331.228	16.180.070	16.208.000
721000	Prihodi od poduzetničkih aktivnosti i imovine i prihodi od pozitivnih tečajnih razlika	865.079	678.157	1.521.317	905.000
722000	Naknade i pristojbe i prihodi od pružanja javnih usluga	9.907.848	11.255.288	11.635.107	12.300.000

Smjernice ekonomske i fiskalne politike Kantona Središnja Bosna za razdoblje 2019. – 2021. godine

723000	Novčane kazne (neporezne prirode)	2.370.058	2.397.783	3.023.645	3.003.000
730000	TEKUĆI TRANSFERI (TRANSFERI I DONACIJE)	2.946.613	2.878.619	2.948.811	3.230.000
731000	Primljeni tekući transferi od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija		0	0	
732000	Primljeni tekući transferi od ostalih razina vlasti	2.903.859	2.867.548	2.606.292	2.900.000
733000	Donacije	42.754	11.071	342.519	330.000
740000	KAPITALNI TRANSFERI	0	0	0	130.000
741000	Primljeni kapitalni transferi od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija				60.000
742000	Kapitalni transferi od ostalih razina vlasti				70.000
770000	PRIHODI PO OSNOVI ZAOSTALIH OBVEZA	15.832	650.859	95.203	80.000
777000	Prihodi po osnovi zaostalih obveza	15.832	650.859	95.203	80.000
810000	KAPITALNI PRIMICI	1.409.900	12.019.732	115.702	32.315.355
811000	Kapitalni primici od prodaje stalnih sredstava	9.900	3.065	15.697	90.000
813000	Primici od finansijske imovine		16.667	100.004	117.500
814000	Primici od dugoročnog zaduživanja	1.400.000	12.000.000	0	27.059.100
815000	Primici od kratkoročnog zaduživanja		0	0	
	PRIJENOS DEPOZITA IZ PRETHODNE GODINE	0	0	0	5.048.755
	Prijenos neutrošenih namjenskih sredstava iz prethodnih godina				7.166.840
	Prijenos neutrošenih namjenskih sredstava u narednu godinu				-2.118.085

Kategorija *prihodi o poreza na dobit* u 2016. povećala se za 6,9 % u odnosu na 2015. godinu, a u 2017. godini 93,8 % u odnosu na 2016. godinu, i tako dostigao iznos od 21,5 mil. KM. Očekuje se daljnji rast ovih prihoda u 2018. godini po stopi od 8,1 %, u odnosu na 2017. godinu.

Očekivani nivo prihoda po osnovu *poreza na dohodak* u 2018. god. iznosi 16,2 milijuna KM, što predstavlja **povećanje** prihoda od **14,4 %** u odnosu na 14,2 milijuna KM prikupljenih u 2017. godini.

Neporezni prihodi uglavnom ovise od realizacije planova rada pojedinih ministarstava i institucija, obzirom da u ovu kategoriju čine prihodi od pristojbi, naknada, prihoda pružanja javnih usluga (prihodi od vlastitih djelatnosti korisnika proračuna i vlastiti prihodi), naknada prema kantonalnim zakonima i drugim propisima itd.

Evidentiran je rast ovih prihoda od 9,0 % u 2016. u odnosu na 2015. godinu, a u narednoj 2017. godini rast od 12,9 % u odnosu na 2016. godinu. U 2018. godini se očekuje daljnji rast ovih prihoda od 0,2 %.

Na poziciji *Primitci od dugoročnog zaduživanja* u 2018. godini planirano je kreditno zaduženje u iznosu od 15,1 mil. KM, za projekt Izgradnja Regionalnog vodovoda „Plava voda“, i kreditno zaduženje u iznosu od 12,0 mil. KM, za projekte rekonstrukcije regionalnih putova Kantona Središnja Bosna.

4.1.2. Struktura projekcije javnih prihoda za razdoblje od 2019. – 2021. godine

Projekcija prihoda su izrađene odvojeno za pojedinačne izvore, obzirom da svaki izvor prihoda ima vlastitu osnovu i pravila ubiranja. Prihodi od neizravnih poreza su najizdašniji prihodi proračuna. Obzirom da ove prihode čine više kategorija prihoda, tako su i projekcije zasnovane na zakonima koji uređuju pojedinu kategoriju i svaka pojedinačna promjena odnosnog zakona, kao i njihova naplata, utjecat će na ostvarenje ovih prihoda u cjelini. Također, visina ovog prihoda zavisi od utvrđenog načina raspodjele, odnosno učešća kantona u ovim prihodima.

Tablica 11: Projekcije prihoda Kantona Središnja Bosna za razdoblje 2019. – 2021. godina, u KM

Ekonomski kod	Opis	Projekcije		
		2019.	2020.	2021.
	PRIHODI, PRIMICI I FINANCIRANJE	197.726.300	207.258.800	214.024.000
710000	PRIHODI OD POREZA	177.742.900	187.151.200	193.591.000
711000	Porezi na dobit pojedinaca i poduzeća	23.783.300	24.163.800	24.598.800
712000	Doprinosi za socijalnu zaštitu			
713000	Porezi na plaću i radnu snagu (zaostale uplate poreza)	56.000	35.900	15.800
714000	Porez na imovinu	852.500	874.900	894.600
715000	Domaći porezi na dobra i usluge (zaostale obveze na temelju poreza na promet dobara i usluga)	40.700	32.400	23.500
716000	Porez na dohodak	16.760.600	17.380.700	18.006.400
717000	Prihodi od neizravnih poreza	136.249.100	144.663.000	150.051.700
719000	Ostali porezi	700	500	200
720000	NEPOREZNI PRIHODI	16.261.000	16.443.000	16.731.000
721000	Prihodi od poduzetničkih aktivnosti i imovine i prihodi od pozitivnih tečajnih razlika	806.000	808.000	812.000
722000	Naknade i pristojbe i prihodi od pružanja javnih usluga	12.400.000	12.500.000	12.700.000
723000	Novčane kazne (neporezne prirode)	3.055.000	3.135.000	3.219.000
730000	TEKUĆI TRANSFERI (TRANSFERI I DONACIJE)	3.104.900	3.170.100	3.229.500
731000	Primljeni tekući transferi od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija			
732000	Primljeni tekući transferi od ostalih razina vlasti	2.994.500	3.049.800	3.095.500
733000	Donacije	110.400	120.300	134.000
740000	KAPITALNI TRANSFERI	130.000	130.000	130.000
741000	Primljeni kapitalni transferi od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija	60.000	60.000	60.000
742000	Kapitalni transferi od ostalih razina vlasti	70.000	70.000	70.000
770000	PRIHODI PO OSNOVI ZAOSTALIH OBVEZA	60.000	40.000	20.000
777000	Prihodi po osnovi zaostalih obveza	60.000	40.000	20.000
810000	KAPITALNI PRIMICI	427.500	324.500	322.500
811000	Kapitalni primici od prodaje stalnih sredstava	10.000	7.000	5.000
813000	Primici od financijske imovine	117.500	117.500	117.500
814000	Primici od dugoročnog zaduživanja			
815000	Primici od kratkoročnog zaduživanja			
	PRIJENOS DEPOZITA IZ PRETHODNE GODINE	300.000	200.000	200.000
	Prijenos neutrošenih namjenskih sredstava iz prethodnih godina	2.200.000	1.900.000	1.700.000
	Prijenos neutrošenih namjenskih sredstava u narednu godinu	-1.900.000	-1.700.000	-1.500.000

Uzimajući u obzir sve navedeno projekcije ovih prihoda su preuzete od Odjeljenja za makroekonomsku analizu (OMA) Uprave za neizravno oporezivanje BiH¹⁸.

Nakon pada od 1,8 % prihoda od neizravnih poreza u 2017. godini u odnosu na ostvarenih 126,1 mil KM u 2016. godinu, procijenjen je rast od 2,5 % u 2018. godini. U 2019. godini projiciran je rast od 7,3 % u odnosu na prethodnu godinu, dok se u 2020. godini očekuje rast od 6,2 % u odnosu na 2019. godinu i 3,7 % u 2021. u odnosu na 2020. godinu. Drugu kategoriju poreskih prihoda, odnosno *porez na dobit*, projicirano povećanje od 2,4 % u 2019. 1,6 % u 2020. i 1,8 % u 2021. godini, u odnosu na prethodne godine.

U 2019. godini projiciran je ukupan iznos prihoda po osnovu *poreza na dohodak* od 16,8 milijuna KM, što predstavlja **povećanje** od **3,5 %** u odnosu na očekivani nivo ovih prihoda u 2018. godini, porast ovih prihoda projiciran je i u narednim godinama, **3,7 %** u 2020. i **3,6 %** u 2021. godini, što iznosi 17,4 milijuna KM u 2020. te 18,0 milijuna u 2021. godini.

Kod *neporeznih prihoda* projiciran je rast od 0,3 % u 2019., 1,1 % u 2020. i 1,8 % u 2021. u odnosu na prethodne godine. Prilikom projiciranja ovih prihoda trebalo bi uzeti u obzir mogućnosti realizacije određenih planiranih aktivnosti ili kretanja u gospodarstvu, odnosno politike gospodarskih subjekata obzirom da se jedan dio prihoda odnosi na prihode od poduzetničkih aktivnosti i imovine, odnosno dividende kao najizdašnijeg prihoda iz ove kategorije, a koje uplaćuju javna poduzeća.

Projicirano je ukupno uvećanje prihoda i primitaka od 4,8 % za Kanton Središnja Bosna u 2020. u odnosu na 2019. godinu i 3,3 % u 2021. u odnosu na 2020. godinu.

4.2. Konsolidirano Kanton i općine Kantona u razdoblju od 2019. – 2021. godine

Važno je voditi računa o fiskalnom pravilu koncipiranom Zakonom o proračunima u Federaciji BiH da nivo prihoda mora biti jednak ili veći od nivoa tekućih rashoda. S tim u vezi, svi nivoi vlasti trebaju voditi računa o deficitu.

Na temelju ostvarenog nivoa prihoda i primitaka (179.809.230,86 KM) i ostvarenog nivoa izdataka (173.045.768,10 KM) u izvršenju proračuna za period od 01.01.-31.12.2017. godine utvrđuje se višak prihoda nad rashodima (suficit) u iznosu od 6.763.462,76 KM. Ovakav financijski rezultat nastao je uglavnom zbog bržeg rasta prihoda u odnosu na rast rashoda.

Tablica 12: Deficit/suficit konsolidirano Kanton i općine Kantona u razdoblju 2015. - 2017. godina (KM)

Godina	2015.	2016.	2017.
Kanton Središnja Bosna			
Prihodi	158.980.349	180.963.340	179.809.231
Rashodi	155.722.132	173.469.611	173.045.768
Deficit/suficit	3.258.217	7.493.729	6.763.463
Općine Kantona			
Prihodi	65.965.672	74.893.089	72.593.606
Rashodi	63.186.568	72.537.309	72.663.809
Deficit/suficit	2.779.104	2.355.780	-70.203
Ukupno Kanton i općine Kantona			

¹⁸ Prema pretpostavkama Odjeljenja za makroekonomsku analizu Uprave za neizravno oporezivanje projekcije su bazirane na rastu makroekonomskim pokazateljima projiciranih od strane DEP-a, očekivanom (projicirani) ekonomskom rastu u glavnim izvoznim partnerima BiH iz Europske unije i zemlje regiona, a uzimajući u obzir efekte kontinuiranog usklađivanja stopa trošarina na duhan u BiH s minimalnim standardima u EU. U projekcije su također uključeni i efekti primjene Sporazuma o slobodnoj trgovini između BiH i EFTA.

Prihodi	224.946.021	255.856.429	252.402.837
Rashodi	218.908.700	246.006.920	245.709.577
Deficit/suficit	6.037.321	9.849.509	6.693.260

Iz projekcije prihoda Federalnog ministarstva financija, **Sektora za poreznu politiku i javne prihode** vidljivo je blago uvećanje svih vrsta prihoda koji su na raspolaganju kantonima i općinama.

Tablica 13: Projekcije prihoda za razdoblje od 2019. - 2021. god. (Kanton i općine Kantona), u tisućama KM

Ekonomski kod	Opis	Projekcije								
		2019.			2020.			2021.		
		Kanton	Općine	Ukupno	Kanton	Općine	Ukupno	Kanton	Općine	Ukupno
	PRIHODI, PRIMICI I FINANSIRANJE	197.726	86.395	284.122	207.259	81.603	288.862	214.024	83.746	297.770
710000	PRIHODI OD POREZA	177.743	42.556	220.298	187.151	44.502	231.653	193.591	46.086	239.677
711000	Porezi na dobit pojedinaca i poduzeća	23.783	26	23.809	24.164	32	24.196	24.599	38	24.637
712000	Doprinosi za socijalnu zaštitu									
713000	Porezi na plaću i radnu snagu	56	22	78	36	26	62	16	27	43
714000	Porez na imovinu	853	6.836	7.689	875	7.024	7.899	895	7.188	8.083
715000	Domaći porezi na dobra i usluge (zaostale obveze na temelju poreza na promet dobara i usluga)	41	13	54	32	18	50	24	19	43
716000	Porez na dohodak	16.761	9.004	25.764	17.381	9.281	26.662	18.006	9.557	27.564
717000	Prihodi od neizravnih poreza	136.249	26.643	162.893	144.663	28.109	172.772	150.052	29.244	179.296
719000	Ostali porezi	1	12	12	1	12	12	0	13	13
720000	NEPOREZNI PRIHODI	16.261	24.699	40.960	16.443	25.128	41.571	16.731	25.563	42.294
721000	Prihodi od poduzetničkih aktivnosti i imovine i prihodi od pozitivnih tečajnih razlika	806	2.145	2.951	808	2.269	3.077	812	2.394	3.206
722000	Naknade i pristojbe i prihodi od pružanja javnih usluga	12.400	22.519	34.919	12.500	22.819	35.319	12.700	23.126	35.826
723000	Novčane kazne (neporezne prirode)	3.055	35	3.090	3.135	41	3.176	3.219	44	3.263
730000	TEKUĆI TRANSFERI (TRANSFERI I DONACIJE)	3.105	6.895	10.000	3.170	7.045	10.215	3.230	7.210	10.440
731000	Primljeni tekući transferi od inostranih vlada i međunarodnih organizacija		190	190		200	200		250	250
732000	Primljeni tekući transferi od ostalih razina vlasti	2.995	6.495	9.490	3.050	6.585	9.635	3.096	6.665	9.761
733000	Donacije	110	210	320	120	260	380	134	295	429
740000	KAPITALNI TRANSFERI	130	3.975	4.105	130	3.051	3.181	130	3.107	3.237
741000	Primljeni kapitalni transferi od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija	60	85	145	60	140	200	60	190	250
742000	Kapitalni transferi od ostalih razina vlasti	70	3.890	3.960	70	2.911	2.981	70	2.917	2.987
770000	PRIHODI PO OSNOVI ZAOSTALIH OBVEZA	60		60	40		40	20		20
777000	Prihodi po osnovi zaostalih obveza	60		60	40		40	20		20
810000	KAPITALNI PRIMICI	428	8.271	8.699	325	1.877	2.202	323	1.780	2.102

811000	Kapitalni primici od prodaje stalnih sredstava	10	1.225	1.235	7	1.131	1.138	5	1.160	1.165
813000	Primici od financijske imovine	118	46	164	118	46	164	118	20	138
814000	Primici od dugoročnog zaduživanja		7.000	7.000		700	700		600	600
815000	Primici od kratkoročnog zaduživanja									
	PRIJENOS DEPOZITA IZ PRETHODNE GODINE	300		300	200		200	200		200
	Prijenos neutrošenih namjenskih sredstava iz prethodnih godina	2.200		2.200	1.900		1.900	1.700		1.700
	Prijenos neutrošenih namjenskih sredstava u narednu godinu	-1.900		-1.900	-1.700		-1.700	-1.500		-1.500

U Kantonu i općinama Kantona se u 2019. i 2020. godini očekuje rast *neizravnih poreza* od 6,1 % u odnosu na prethodne godine. Projiciran je rast od 3,8 % u 2021. godini, u odnosu na 2020. godinu. Ako se tome dodaju i drugi prihodi od poreza (porez na dohodak, dobit, porezi građana i ostali porezi), povećanje *ukupnih poreskih prihoda* za Kanton i općine Kantona predviđa se u 2019. za 5,3 % i 5,2 % u 2020. godini, dok se u 2021. predviđa rast za 3,5 %, u odnosu na prethodne godine.

U 2019. godini u Kantonu i općinama Kantona očekuje se pad *Neporeznih prihoda* od 4,4 % u odnosu na planiranu 2018. godinu dok je u 2020. projicirano povećanje od 1,5 % a u 2021. godini 1,7 % u odnosu na prethodne godine. Prema kategorijama neporeznih prihoda, kod naknada i pristojbi u 2019. očekuje se pad od 4,5 %, te novčanih kazni rast od 1,6 % u odnosu na 2018. godinu. Za prihode od poduzetničkih aktivnosti i imovine i prihode od pozitivnih tečajnih razlika očekuje se pad od 8,8 % u 2019. godini u odnosu na 2018. godinu.

Izvršenje raspoloživih prihoda po osnovu neizravnih poreza za proračune korisnika u Federaciji BiH izravno će ovisiti i o visini otplate vanjskog duga, s obzirom da se ukupan iznos prihoda s Jedinственог računa, koji pripada Federaciji BiH, u skladu s članom 21. Zakona o sistemu neizravnog oporezivanja („Službeni glasnik BiH“, broj: 44/03) umanjuje za iznos sredstava potrebnih za servisiranje inozemnog duga Federacije BiH. Također, naplata prihoda od neizravnih poreza ovisit će i od kvalitetne koordinacije svih korisnika, institucija Bosne i Hercegovine, entiteta i Brčko Distrikta, s jedne strane i svih korisnika prihoda od neizravnih poreza unutar Federacije BiH, s druge strane, a s naglaskom na nastavak prilagođavanja koeficijenata za raspodjelu ovih prihoda korisnicima.

S obzirom da su projekcije javnih prihoda između ostalog bazirane i na predviđanjima kretanja makroekonomskih pokazatelja, odnosno usko vezane za kretanje gospodarskog rasta, postoji mogućnost drugačijeg kretanja plana javnih prihoda, ukoliko rast makroekonomskih pokazatelja bude ispod procijenjenog.

Realizacija planiranog nivoa javnih prihoda izravno ovisi i od izmjena poreznih politika, kao i drugačijeg ishoda drugih parametara kao što su promjena nivoa zaduženosti od planiranog, povećanje povrata PDV-a i odsustvo stabilnih koeficijenata raspodjele kada se radi o prihodima po osnovu neizravnih poreza, radu porezne administracije, te razvoju ostalih mogućih nepredviđenih događaja.

5. DUG U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU

5.1. Stanje i projekcije duga u razdoblju od 2019. – 2021. godine

Stanje i projekcije javnog duga su od izuzetne važnosti za kreiranje fiskalnih i razvojnih politika. Zaduživanje treba biti na realnim i održivim osnovama da bi se održala stabilnost fiskalnog sistema i osigurao osnovu za razvojne inicijative. Pregled stanja i projekcija javnog duga u ovom dokumentu se temelji na podacima s kojima raspolaže Ministarstvo financija.

Cijena zaduživanja u BiH je izrazito visoka, ponderirana prosječna efektivna kamatna stopa na ukupne kredite u 2016. godini iznosila je 7,49 %. Glavni uzrok visokih kamatnih stopa jeste visok kreditni rizik što odražava i veoma nizak kreditni rejting BiH. Agencija za ocjenu kreditnog rejtinga Standard & Poor's potvrdila je 9. ožujka 2018. godine BiH suvereni kreditni rejting „B sa stabilnim izgledima“. Interesantno je da su zemlje u regionu u odnosu na prošlu godinu popravile kreditni rejting, dok se u BiH nije mijenjao, tako se i dalje nalazimo u grupi zemalja koje se smatraju rizičnim za ulaganje¹⁹.

5.1.1. Stanje javnog duga KSB u razdoblju od 2015. - 2017. godine

Sukladno Zakonu o dugu, zaduživanju i jamstvima u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br: 86/07, 24/09, 44/10 i 30/16), Kanton Središnja Bosna se u 2009. godini zadužio u okviru Stand-by aranžmana s MMF-om, kao potpora Proračunu KSB radi ublažavanja učinaka svjetske ekonomske krize i rješavanja fiskalnog rebalansa. Kredit po osnovu Prijenosa kreditnih sredstava po III StandBy aranžmanu MMF-a s Vladom FBiH iznosi 6,0 milijuna KM, uz rok otplate od 5 godina, grace razdoblje 3 godine (uračunato u rok otplate, počevši od dana doznačavanja svake tranše) uz promjenjivu kamatnu stopu (određuje je MMF za SDR, a na dan zaduživanja ona je iznosila 1,45 % godišnje).

Dana 4. 2. 2013. god. zaključen je Ugovor o reprogramu obveza po osnovu III Stand-by aranžmana s MMF-om između Federacije Bosne i Hercegovine koju zastupa Federalno ministarstvo financija i Kantona Središnja Bosna koju zastupa Ministarstvo financija Kantona, broj 08-14-5077/12, u iznosu od 6,0 milijuna KM, s rokom otplate 5 godina i grace razdobljem do 3 godine. Kamata će se obračunavati po referentnoj kamatnoj stopi MMF-a za SDR koja je promjenjiva, obračunavat će se tromjesečno s pripadajućim troškovima i naknadama.

Kanton Središnja Bosna u 2014. godini zadužio u iznosu od 10 mil. KM za saniranje deficita kod konzorcija Intesa Sanpaolo i UniCredit banke, uz kamatnu stopu 6,5 % + šestomjesečni EURIBOR²⁰ fluktuirajući na godišnjem nivou, rok otplate 84 mjeseca, uz grace razdoblje od 12 mjeseci i naknadu za obradu kredita od 0,75 % od iznosa kredita, jednokratno.

Ugovor o kreditnom zaduženju Kantona Središnja Bosna s Federacijom BiH iz sredstava dodatnog financiranja po IV Stand by aranžmanu Međunarodnog monetarnog fonda, potpisan je 20. listopada 2014. godine. Kredit u iznosu od 3.816.000,00 KM, služi kao potpora proračunu, s rokom otplate od 5 godina, grace razdobljem od 3 godine i kamatnom stopom od 1,08 %²¹ na godišnjem nivou.

¹⁹ „B“, „B3“, credit rating speculative, high credit risk.

²⁰ Euribor (euro interbank offered rate) je referentna kamatna stopa koja se utvrđuje na europskom međubankarskom tržištu. Utvrđuje se dnevno kao prosječna stopa po kojoj reprezentativne banke međusobno daju u zajam neosigurana novčana sredstva. 6-mjesečni euribor je negativan i trenutno iznosi -0,27% i povijesno je na najnižim razinama, u 2008. je prelazio i 5%. Zajmoprimci u Bosni i Hercegovini koji imaju kredite s promjenjivom stopom koja koristi EURIBOR kao referentnu stopu trebali bi biti svjesni činjenice da referentna stopa u bilo kojem momentu može narasti i da će se to isto desiti s kamatnom stopom na njihove kredite.

²¹ Kamatna stopa je promjenjiva, koju određuje MMF za SDR

Ugovor o kreditu između Razvojna banka Federacije BiH i Kantona Središnja Bosna potpisan je 19. rujna 2015. godine u iznosu od 1,4 mil. KM, za financiranje projekta izgradnje regionalnog puta R443a: Kreševo – Lepenica, dionica Resnik (spoj s R443 Kreševo) – Volujak, dužine L = 1,6 km), na rok otplate od 84 mjeseca, grace razdobljem od 12 mjeseci i kamatnom stopom od 4 %.²² Vlada Kantona je s Kantonalnim ravnateljstvom za ceste sklopila ugovor u kome je definirano da se Kanton zadužuje za cjelokupan iznos, od čega iznos glavnice od 600.000,00 KM, s pripadajućim kamatama i ostalim troškovima preuzima kao kreditnu obvezu Kantonalno ravnateljstvo za ceste.

Vlada Kantona Središnja Bosna zadužila se u rujnu i listopadu 2016. godine u iznosu od 12 mil. KM, za isplate prema izvansudskim nagodbama o podmirenju obveza iz izvršnih sudskih presuda, zaposlenicima u školstvu, oblasti unutarnjih poslova i pravosudnim institucijama te za naknade odvjetničkim kućama.

Ovaj kredit realiziran je kroz tri kreditna aranžmana i to:

- Intese SanPaolo banci d.d. u iznosu od 6 mil. KM, uz rok otplate od 60 mjeseci, grace razdoblje 12 mjeseci (uključen u rok otplate), kamatna stopa 3,57 % (EKS 3,74 %) na godišnjoj razini i naknada za obradu kredita 0,47 %.
- UniCredit banci d.d. u iznosu od 4 mil. KM, rok otplate 60 mjeseci, grace razdoblje 12 mjeseci (uključen u rok otplate), kamatna stopa 4,25 % (EKS 4,33 %) na godišnjoj razini i naknada za obradu kredita 0,20 %.
- UniCredit banci d.d. u iznosu od 2 mil. KM, rok otplate 72 mjeseca, grace razdoblje 12 mjeseci (uključen u rok otplate), kamatna stopa 4,20 % (EKS 4,26 %) na godišnjoj razini i naknada za obradu kredita 0,20 %.

Ukupan dug u Kantonu Središnja Bosna na dan 31. 12. 2017. godine iznosio je 55,9 mil. KM, od čega iznos od 23,4 mil. KM, se odnosi na postojeće kredite (MMF/FBiH - Prijenos kreditnih sredstava po III Stand By aranžmanu MMFa s Vladom FBiH, Konzorcij Intesa Sanpaolo i UniCredit banka, Prijenos kreditnih sredstava po IV Stand By aranžmanu MMFa s Vladom FBiH, Razvojna banka Federacije BiH, Intesa Sanpaolo Banka d.d. BiH i UniCredit Bank) a 32,5 mil. KM kratkoročne neizmirene obveze (kratkoročne obveze prema pravnim i fizičkim osobama, obveze za plaće, naknade i doprinose, ostale kratkoročne obveze,...). Stanje duga Kantona Središnja Bosna u razdoblju 2015. - 2017. godina, prikazano je u tablici 15.

Tablica 14: Stanje duga Kantona Središnja Bosna u razdoblju 2015. - 2017. godina, u KM

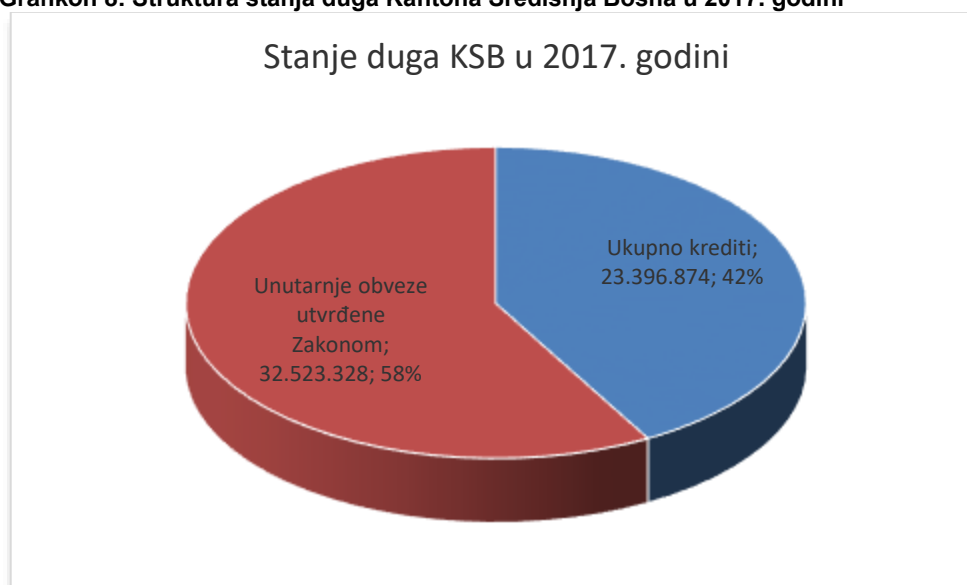
Opis		Kreditor		2015.	2016.	2017.
Postojeći krediti, od čega	Vanjski	MMF/FBiH - Prijenos kreditnih sredstava po III Stand By aranžmanu MMFa sa Vladom FBiH	Glavnica	5.333.333	2.666.667	0
			Kamate i ostali troš.	0	0	
	Unutarnji dugoročni	Konzorcij Intesa Sanpaolo i UniCredit banka	Glavnica	9.166.672	7.500.016	5.833.360
			Kamate i ostali troš.	1.623.485	1.065.128	618.538
		MMF/FBiH - Prijenos kreditnih sredstava po IV Stand By aranžmanu MMFa sa Vladom FBiH	Glavnica	3.816.000	3.816.000	3.339.000
			Kamate i ostali troš.	210.273	150.636	90.995
		Razvojna banka F BiH	Glavnica	1.400.000	1.361.112	1.127.784
			Kamate i ostali troš.	217.193	161.104	110.942
		Intesa Sanpaolo Banka d.d. BiH	Glavnica		6.000.000	5.625.000
			Kamate i ostali troš.		585.886	376.368
	UniCredit Bank	Glavnica		4.000.000	3.833.333	

²² Efektivna kamatna stopa iznosi 4,36%, na dan donošenja Odluke o odobravanju kredita.

		Kamate i ostali troš.	479.054	312.563
	UniCredit Bank	Glavnica	2.000.000	1.933.333
		Kamate i ostali troš.	278.178	195.657
Ukupno krediti			21.766.957	30.063.780
Unutarnje obveze utvrđene Zakonom			43.185.526	35.500.731
Ukupno krediti i unutarnje obveze			64.952.483	65.564.512

Smanjenje ukupnog stanja duga u 2017. godini u odnosu na 2016. godinu posljedica je prvenstveno smanjenjem unutarnjih obveza utvrđenih zakonom (kratkoročne obaveze i razgraničenja) u iznosu od 3,0 mil. KM i redovitim izmirenjem obveza po postojećim kreditima u iznos od 6,7 mil. KM.

Grafikon 8: Struktura stanja duga Kantona Središnja Bosna u 2017. godini

Kanton Središnja Bosna je 25. 3. 2009. godine izdao Jamstvo²³ br. 01/09 općini Kiseljak na kredit u iznosu 4.995.149,00 EUR (9.769.662,27 KM, što čini 100 % iznosa kredita) za financiranje Projekta izgradnje vodovoda Fojnica – Kiseljak i kanalizacijskog kolektora Lepenica – Kiseljak. Kreditor je Bank AustriaCreditanstalt AG – Beč, rok otplate kredita je 12 godina uz grejs-razdoblje od 4,5 godina i kamatnu stopu od 0 %, a krajnji rok dospeljeća garancije je 1. 1. 2024. godine.

Vlada Kantona Središnja Bosna je 17. kolovoza 2012. godine, donijela Odluku o izdavanju Jamstva Kantonalnom ravnateljstvu za ceste Kantona Središnja Bosna za kredit kod Razvojne banke Federacije Bosne i Hercegovine, namijenjen za rekonstrukciju regionalne cestovne infrastrukture. Kredit je u iznosu 2 mil. KM, rok otplate kredita je 6 godina (72 mjeseca), u jednakim ratama uz grejs-razdoblje od 3 mjeseca i kamatnu stopu od 5 % (EKS 5,47 %), troškove obrade kredita od 1 %, a zadnja rata dospeljeća je 28. 2. 2019. godine. (Tablica 19.)

Sabor Kantona Središnja Bosna je na 31. sjednici održanoj 3. 7. 2018. godine, donio Odluku o davanju suglasnosti na Odluku o izdavanju jamstva Kantonalnom ravnateljstvu za ceste za osiguranje kredita kod Razvojne banke Federacije Bosne i Hercegovine namijenjenog za rekonstrukciju

²³ Izdana jamstva nisu uključena u ukupno stanje zaduženosti, obzirom da ne predstavljaju dug Kantona, već potencijalni dug, koji će biti plaćen u slučaju neizmirenja obaveza od strane krajnjih korisnika.

regionalne putne infrastrukture. Kredit je u iznosu 6 mil. KM, rok otplate 12 godina, grace period do siječnja 2019. godine, kamatna stopa 2,5 % na godišnjem nivou i troškovi obrade kredita 0,3 %. Vrijeme amortizacije kapitalne investicije je 25 godina uz stopu amortizacije od 4 % godišnje. (Tablica 16 i Tablica 19.)

Ukupan *dug Kantona* na dan 31. 12. 2017. godine je 55,9 mil. KM, *Općine Kantona* imale su na dan 31. 12. 2017. godine ukupne obveze u iznosu od 39,2 mil. KM, od čega se na dugoročne obveze (kredite, zajmove i ostale dugoročne obveze) odnosi 13,2 mil. KM, a 26,0 mil. KM na kratkoročne obveze.

Stanje ukupnog (konsolidiranog) duga u Kantonu i općinama Kantona na dan 31. 12. 2017. godine je 95,1 mil. KM, od toga se na kreditno zaduženje odnosi 36,6 mil. KM i 58,5 mil. KM na kratkoročne obveze i razgraničenja.

5.1.2. Projekcija otplate i stanja duga Kantona Središnja Bosna u razdoblju od 2018. - 2021. godine

Sabor Kantona je 29. listopada 2015. donio Odluku o prihvaćanju zaduženja²⁴ prema ugovoru o zajmu između Bosne i Hercegovine i Europske banke za obnovu i razvoj te Bosne i Hercegovine i Razvojne banke Vijeća Europe, za projekt Izgradnja Regionalnog vodovoda „Plava voda“ u ukupnom iznosu od 7.700.000,00 EUR-a. Ukupno zaduženje sastojalo bi se od zaduženja u iznosu od 3.850.000,00 EUR-a na osnovu kredita Europske banke za obnovu i razvoj i zaduženja u iznosu od 3.850.000,00 EUR-a na osnovu kredita Razvojne banke Vijeća Europe.

Uvjeti za kreditna sredstva EBRD-a su: rok otplate 15 godina, grace razdoblje 3 godine, kamatna stopa 1 % + šestomjesečni EURIBOR, jednokratna provizija 1 % na iznos glavnice i provizija na neiskorišten raspoloživi iznos zajma 0,5 % godišnje.

Uvjeti za kreditna sredstva CEB-a su: rok otplate do 20 godina, grace razdoblje do 5 godina, kamatna stopa bit će fiksna, posebno za svaku tranšu povlačenja, a ovisit će o valuti plaćanja svake tranše kredita, o iznosu svake tranše, kao i razdoblju otplate.

Sudjelovanje pojedinih subjekata u povratu ukupnog kreditnog zaduženja, u iznosu od 22.000.000,00 EUR, je kako slijedi:

– Fond za zaštitu okoliša Federacije Bosne i Hercegovine	5.500.000,00 EUR ili 25,00 %
– Zeničko-dobojski kanton	3.850.000,00 EUR ili 17,50 %
– Grad Zenica / JKP	7.621.000,00 EUR ili 34,64 %
– Kanton Središnja Bosna	1.650.000,00 EUR ili 7,50 %
– Općina Novi Travnik / JKP	1.276.000,00 EUR ili 5,80 %
– Općina Vitez / JKP	757.000,00 EUR ili 3,44 %
– Općina Busovača / JKP	1.346.000,00 EUR ili 6,12 %
Ukupno	22.000.000,00 EUR ili 100,00 %.

Međusobna prava i obveze subjekata koji sudjeluju u povratu i krajnjih korisnika kreditnih sredstava uredit će se posebnim ugovorima.

Sabor Kantona je na 29. sjednici održanoj 17. travnja 2018. donio Odluku o dugoročnom kreditnom zaduženju Kantona Središnja Bosna u iznosu od 12 mil. KM kod Razvojne banke Federacije Bosne i Hercegovine za sufinansiranje rekonstrukcije regionalnih putova. Projekti rekonstrukcije regionalnih putova Kantona Središnja Bosna mogu se vidjeti u tablici ispod.

Tablica 15: Projekti rekonstrukcije regionalnih putova Kantona Središnja Bosna, u KM

²⁴ Realizacija kredita se očekuje do kraja 2018. godine.

	Naziv projekta	Vrijedn. Investicije (KM)	Kredit Kantonalna direkcija (KM)	Kredit KSB (KM)	Ukupno (KM)
1	Izgradnja region. puta R439, Novi Travnik – Gornji Vakuf/Uskoplje dionica P Luka – Bistrica L= 12 km	6.000.000	2.000.000	4.000.000	6.000.000
2	Izgradnja region. puta R413a, Dolac – Han Bila – Ovnak, dionica Gostunj – Mosor – Guča Gora - Han Bila, L= 7 km	5.000.000	1.700.000	3.300.000	5.000.000
3	Rekonstrukcija R443: Kiseljak – Kreševo-Tarčin, dionicast. km 2+500 – km 6+000, L=3,5 km.	2.500.000	850.000	1.650.000	2.500.000
4	Sanacija asfaltnog sloja na R437: Fojnica – Dusina, dionica Bakovići - Gojevići, L=3 km	700.000	200.000	500.000	700.000
5	Sanacija asfaltnog sloja na R438: Gromiljak – Fojnica, L=7 km.	1.000.000	350.000	650.000	1.000.000
6	Rekonstrukcija R413b: Gostilj – Dobretići – Jajce, dionica Veliki Do – Kuprešani, L=0,6 km+1,2 km =1,8 km	1.400.000	400.000	1.000.000	1.400.000
7	Rekonstrukcija R653: Kaćuni – Lugovi – Moštre, dionica Lugovi L=500 m	500.000	200.000	300.000	500.000
8	Rekonstrukcija R654: Kaćuni – Fojnica, dionica st. km 1+700 do km 3+400, L=1,5 km	900.000	300.000	600.000	900.000
	Ukupno: (36,3 km)	18.000.000	6.000.000	12.000.000	18.000.000

Uvjeti za kreditna sredstva Razvojne banke F BiH su: rok otplate 12 godina, grace period do siječnja 2019. godine, kamatna stopa 2,5 % na godišnjem nivou i troškovi obrade kredita 0,3 %. Vrijeme amortizacije kapitalne investicije je 25 godina uz stopu amortizacije od 4 % godišnje.

Projekcije stanja duga Kantona Središnja Bosna u razdoblju 2018. - 2021. godina, prikazane su u tablici 17.

Tablica 16: Projekcije stanja duga Kantona Središnja Bosna u razdoblju 2018. - 2021. godina, u KM

Opis		Kreditor		2018.	2019.	2020.	2021.
Postojeći krediti, od čega	Vanjski	MMF/FBiH - Prijenos kreditnih sredstava po III Stand By aranžmanu MMFa sa Vladom FBiH	Glavnica				
			Kamate i ostali troš.				
	Unutarnji dugoročni	Konzorcij Intesa Sanpaolo i UniCredit banka	Glavnica	4.166.704	2.500.048	833.392	0
			Kamate i ostali troš.	315.792	113.714	12.934	0
		MMF/FBiH - Prijenos kreditnih sredstava po IV Stand By aranžmanu MMFa sa Vladom FBiH	Glavnica	1.431.000	0	0	0
			Kamate i ostali troš.	34.262	0	0	0
		Razvojna banka F BiH	Glavnica	894.456	661.128	427.800	194.472
			Kamate i ostali troš.	70.114	38.619	16.389	3.560
		Intesa Sanpaolo Banka d.d. BiH	Glavnica	4.125.000	2.625.000	1.125.000	0
			Kamate i ostali troš.	203.576	83.463	15.996	0
		UniCredit Bank	Glavnica	2.833.333	1.833.333	833.333	0
			Kamate i ostali troš.	172.299	73.271	15.910	0

Smjernice ekonomske i fiskalne politike Kantona Središnja Bosna za razdoblje 2019. – 2021. godine

		UniCredit Bank	Glavnica	1.533.333	1.133.333	733.333	333.333
			Kamate i ostali troš.	123.759	68.120	28.953	6.293
Novi dug - projekcije	Vanjski	Novi dug - Europska banka za razvoj i obnovu i Razvojna banka Vijeća Europe	Glavnica	3.300.000	3.300.000	3.300.000	3.025.000
			Kamate i ostali troš.	364.875	324.750	272.250	226.875
	Unutarnji dugoročni	Novi dug - Razvojna banka F BiH	Glavnica	12.000.000	11.043.473	9.999.989	8.956.505
			Kamate i ostali troš.	1.763.683	1.473.665	1.208.806	970.777
Ukupno krediti				33.332.187	25.271.918	18.824.085	13.716.815
Unutarnje obveze utvrđene Zakonom				32.523.328	27.271.128	16.837.728	5.879.828
Ukupno krediti i unutarnje obveze				65.855.515	52.543.046	35.661.813	19.596.643

U projekcijama za 2019. godinu predviđa se smanjenje novog kreditnog zaduženja (stanja duga) za 8,0 mil. KM ili za 24,2 % u odnosu na planirano zaduženje u 2018. godini. U 2020. i 2021. godini planira se daljnje smanjenje zaduženosti, u 2020. za 6,4 mil. KM, (25,5 %) u odnosu na 2019. godinu, i u 2021. godini za 5,1 mil. KM (27,1 %) u odnosu na 2020. godinu. Kratkoročne neizmirene obveze Kantona će se smanjivati za 5,3 mil. KM (16,1 %) u 2019., 10,4 mil. KM (38,3 %) u 2020. i 11,0 mil KM (65,1 %) u 2021. godini, u odnosu na prethodne godine, a time i ukupno zaduženje.

Obveze po postojećim i novim kreditima Kantona Središnja Bosna date su u Tablici 18., a potencijalne obveze Kantona po jamstvima u Tablici 19.

Tablica 17: Obveze Kantona Središnja Bosna po kreditima u razdoblju 2018. - 2032. godina, u KM

GODINA	Postojeći dug								Projekcije novog duga								UKUPNO		
	Konzorcij Intesa Sanpaolo i UniCredit banke		MMF/FBiH - Prijenos kreditnih sredstava po IV Stand By aranžmanu MMFa sa Vladom FBiH		Razvojna banka Federacije BiH		Intesa Sanpaolo Banka d.d. BiH		UniCredit Bank		UniCredit Bank		Europska banka za razvoj i obnovu i Razvojna banka Vijeća Europe		Razvojna banka Federacije BiH				
	Glavnica	Kamata i ostali troškovi	Glavnica	Kamata i ostali troškovi	Glavnica	Kamata i ostali troškovi	Glavnica	Kamata i ostali troškovi	Glavnica	Kamata i ostali troškovi	Glavnica	Kamata i ostali troškovi	Glavnica	Kamata i ostali troškovi	Glavnica	Kamata i ostali troškovi	Glavnica	Kamata i ostali troškovi	Ukupno
2018.	1.666.656	302.746	1.908.000	56.734	233.328	40.828	1.500.000	172.792	1.000.000	140.264	400.000	71.898	0	29.625	0	125.753	6.707.984	940.640	7.648.624
2019.	1.666.656	202.077	1.431.000	34.262	233.328	31.495	1.500.000	120.114	1.000.000	99.028	400.000	55.639	0	40.125	956.527	290.018	7.187.511	872.758	8.060.269
2020.	1.666.656	100.780	0	0	233.328	22.230	1.500.000	67.466	1.000.000	57.361	400.000	39.167	0	52.500	1.043.484	264.860	5.843.468	604.365	6.447.833
2021.	833.392	12.934	0	0	233.328	12.829	1.125.000	15.996	833.333	15.910	400.000	22.660	275.000	45.375	1.043.484	238.028	4.743.537	363.733	5.107.270
2022.			0	0	194.472	3.560	0	0	0	0	333.333	6.293	275.000	41.250	1.043.484	211.941	1.846.289	263.044	2.109.333
2023.							0	0	0	0	0	0	275.000	37.125	1.043.484	185.854	1.318.484	222.979	1.541.463
2024.					0	0							275.000	33.000	1.043.484	160.226	1.318.484	193.226	1.511.710
2025.					0	0							275.000	28.875	1.043.484	133.680	1.318.484	162.555	1.481.039
2026.					0	0							275.000	24.750	1.043.484	107.593	1.318.484	132.343	1.450.827
2027.					0	0							275.000	20.625	1.043.484	81.506	1.318.484	102.131	1.420.615
2028.					0	0							275.000	16.500	1.043.484	55.591	1.318.484	72.091	1.390.575
2029.					0	0							275.000	12.375	1.043.484	29.331	1.318.484	41.706	1.360.190
2030.					0	0							275.000	8.250	608.633	5.056	883.633	13.306	896.939
2031.					0	0							275.000	4.125	0	0	275.000	4.125	279.125
2032.					0	0							275.000	0	0	0	275.000	0	275.000
Ukupno	5.833.360	618.538	3.339.000	90.995	1.127.784	110.942	5.625.000	376.368	3.833.333	312.563	1.933.333	195.657	3.300.000	394.500	12.000.000	1.889.437	36.991.811	3.989.000	40.980.811

Tablica 18: Potencijalne obveze Kantona Središnja Bosna po jamstvima u razdoblju 2018. - 2032. godina, u KM

GODINA	Jamstva						UKUPNO		
	Općina Kiseljak - Bank Austria Creditanstalt AG - Beč		Kantonalno ravnateljstvo za ceste Kantona Središnja Bosna - Razvojna banka Federacije BiH		Kantonalno ravnateljstvo za ceste Kantona Središnja Bosna - Razvojna banka Federacije BiH				
	Glavnica	Kamata i ostali troškovi	Glavnica	Kamata i ostali troškovi	Glavnica	Kamata i ostali troškovi	Glavnica	Kamata i ostali troškovi	Ukupno
2018.	1.302.622	95.819	333.336	11.795	0	62.877	1.635.958	170.491	1.806.448
2019.	1.302.622	78.649	55.540	354	478.258	145.009	1.836.420	224.012	2.060.432
2020.	1.302.622	61.668	0	0	521.736	132.430	1.824.358	194.098	2.018.456
2021.	1.302.622	44.311	0	0	521.736	119.014	1.824.358	163.325	1.987.683
2022.	1.302.622	27.142	0	0	521.736	105.971	1.824.358	133.113	1.957.470
2023.	1.302.622	9.972	0	0	521.736	92.928	1.824.358	102.900	1.927.258
2024.	0	0	0	0	521.736	80.114	521.736	80.114	601.850
2025.	0	0	0	0	521.736	66.841	521.736	66.841	588.577
2026.	0	0	0	0	521.736	53.797	521.736	53.797	575.533
2027.	0	0	0	0	521.736	40.754	521.736	40.754	562.490
2028.	0	0	0	0	521.736	27.797	521.736	27.797	549.533
2029.	0	0	0	0	521.736	14.667	521.736	14.667	536.403
2030.	0	0	0	0	304.382	2.529	304.382	2.529	306.911
2031.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2032.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ukupno	7.815.730	317.561	388.876	12.149	6.000.000	944.728	14.204.606	1.274.438	15.479.044